

QUA-

9

núm. 9, abril 2001

DERNS

DEL

Consell
de l'Audiovisual
de Catalunya

CAC

**El tractament
informatiu de les
tragèdies personals**

Quaderns del CAC núm. 9 / abril 2001

Editor:
Joan Manuel Tresserras

Consell editorial:
Carles de Alfonso Pinazo, Joan Botella i Corral,
Núria Llorach i Boladeras, Jordi Mercader i Farrés,
Fèlix Riera, Jaume Serrats i Ollé

Director:
Josep Gifreu

Coordinació general:
Núria Puig

Redacció:
Esther Andreu, Soledat Balaguer, Gemma Domènech,
Mònica Gasol, Carles López, Josep Nubiola.

Disseny i maqueta:
Toni Miserachs

Impressió:
Gràfiques Maculart, S.A.

Assessorament lingüístic:
Anna Almazan

Traduccions:
Duual S.L.

Dipòsit legal: B-17.999/98
ISBN 1138-9761

Índex

■ Presentació	2
■ Dossier: El tractament informatiu de les tragèdies personals	
Accident: atrapats entre el dret a la informació i el dret a la privadesa Salvador Alsius	3
El què i el com de la informació de qualitat Victòria Camps	12
En quin sentit és un dret la informació? Josep Maria Terricabras	19
Recomanacions del Consell de l'Audiovisual de Catalunya sobre el tractament informatiu de les tragèdies personals	30
■ Llei 2/2000, de 4 de maig, del Consell de l'Audiovisual de Catalunya	34

**Consell
de l'Audiovisual
de Catalunya**

Entença 321
08029 Barcelona
Tel. 93 363 25 25
Fax 93 363 24 78
E-mail: audiovisual@correu.gencat.es

Generalitat de Catalunya

Consell de l'Audiovisual de Catalunya

President: Francesc Codina i Castillo
Vicepresident: Xavier Guitart i Domènech
Conseller secretari: Carles de Alfonso Pinazo
Conseller adjunt a la presidència per afers internacionals:
Joan Botella i Corral
Consellers: Núria Llorach i Boladeras,
Jordi Mercader i Farrés, Fèlix Riera,
Fernando Rodríguez Madero, Jaume Serrats i Ollé
Joan Manuel Tresserras
Secretari general: Jaume Tintoré i Balasch

Presentació

Aquest número de Quaderns del CAC recull les principals aportacions fetes des de Catalunya sobre una temàtica de gran rellevància cívica i ètica: el tractament televisiu de les tragèdies personals. Els professionals de la informació en general, i molt especialment els que treballen en mitjans audiovisuals, es veuen requerits en el cas de tragèdies humanes a informar ràpidament i sota la seva responsabilitat sobre l'abast, les circumstàncies i les conseqüències dels fets luctuosos. Aquests professionals han de saber trobar el punt just entre el dret d'informar dels mitjans, el dret d'estar informat dels seus públics i el dret a la privadesa de les víctimes i les persones implicades en la situació de dolor.

Una immensa tragèdia desencadenà el dolor a Catalunya el 6 de juliol de 2000. Un autocar amb nois i noies de dos col·legis de Ripollet i de Viladecans topava frontalment amb un camió prop de Sòria, amb el resultat de vint-i-vuit morts instantanis. La pregunta particular sobre el comportament dels mitjans audiovisuals davant d'aquella tragèdia, el Consell de l'Audiovisual la volgué fer extensiva al capteniment informatiu davant les tragèdies personals en general. A tal fi convocà unes Jornades sobre el tractament informatiu de les tragèdies personals, que se celebraren a Barcelona els dies 11 i 12 de desembre de 2000, i que foren precedides d'un ampli debat vehiculat a través de la web del Consell. Reproduïm en aquest número les tres ponències encarregades pel Consell de l'Audiovisual de Catalunya a Salvador Alsius ("Accident: atrapats entre el dret a la informació i el dret a la privadesa"), a Victòria Camps ("El què i el com de la informació de qualitat") i a Josep Maria Terricabras ("En quin sentit és un dret la informació?"). Incloem també la proposta d'autoregulació aprovada pel Consell com a "Recomanacions del Consell de l'Audiovisual de Catalunya sobre el tractament informatiu de les tragèdies personals".

Per últim, aquest número nové de Quaderns del CAC reproduïx el text de la Llei 2/2000, de 4 de maig, del Consell de l'Audiovisual de Catalunya, amb la qual el Parlament de Catalunya aprovà la reforma de l'anterior Consell Audiovisual de Catalunya establert per la Llei 8/1996. Format el nou Consell d'acord amb les previsions i competències de la nova llei, aquesta revista reemprèn les seves funcions amb voluntat d'aparició quadrimestral i amb el propòsit d'oferir una plataforma de reflexió, debat i difusió sobre els grans temes de la comunicació i de la cultura audiovisuals en el món present.

Josep Gifreu
Director

Accident: atrapats entre el dret a la informació i el dret a la privadesa

Salvador Alsius

Degà del Col·legi de Periodistes de Catalunya

■ Accidente: atrapados entre el derecho a la información y el derecho a la intimidad

La intimidación es el derecho humano más afectado por la cobertura de noticias sobre catástrofes y presuntamente el más vulnerado en ella. Las necesidades informativas pueden generar condiciones propicias a la transgresión de unos límites éticos, sobre todo cuando las víctimas y sus familiares se convierten en fuentes de información. A pesar de que las conductas de los medios son, por lo general, bastante correctas, habría que revisar constantemente la forma apropiada de actuar en situaciones como los accidentes.

■ Accident: caught between the right to information and the right to privacy

The concept of privacy is the human right most affected and presumably the right that is most seriously violated in news coverage on catastrophes. Information needs can create conditions in which ethical boundaries are crossed, especially when victims or their relatives are themselves sources of information. Even though the conduct of the media is, in general, satisfactory, the way in which we should behave in situations such as accidents needs to be constantly reviewed.

■ Un accident: se voir acculé entre le droit à l'information et le droit à la vie privée.

Le concept de la vie privée est le droit humain le plus atteint et probablement le plus enfreint dans la couverture des catastrophes. Les nécessités d'information peuvent engendrer des conditions propices à la transgression de certaines limites éthiques, notamment lorsque les victimes et les membres de la famille des victimes deviennent des sources d'information. Bien que le comportement des médias est en général assez correct, il faudrait réviser constamment la façon d'agir dans de telles circonstances.

La privadesa és un valor relativament nou de la societat moderna.¹ L'antropologia ens explica que les societats primitives no el contemplaven, o no el contemplaven de la mateixa manera, perquè les formes de vida de la gent no plantejaven problemes especials entre l'esfera pública i la privada. Després de molts segles sense que aquest fos un tema gaire present en la reflexió filosòfica, el respecte a la privadesa emergeix vinculat al fet religiós. Així, la Primera Esmena de la Constitució dels Estats Units emfasitza la tolerància religiosa com una reacció a la falta de privadesa religiosa, per tal que la religió sigui un afer de la consciència de cadascú. D'altra part, la preocupació per la privadesa apareix a mesura que canvia l'ús i la percepció de l'espai en què es desenvolupen les relacions humanes. La societat agrària es caracteritza per l'escampament dels assentaments humans i, en canvi, la societat postindustrial urbana viu l'experiència de l'atapeïment físic. L'era de les comunicacions comporta una proximitat no tan sols física sinó virtual entre les persones, aplegades en el que McLuhan va anomenar «l'aldea global».²

Hi ha una frase que resumeix de forma molt gràfica els aspectes més elementals del concepte de privadesa i que, de forma circumstancial –però no merament anecdòtica– va ser la porta d'entrada del concepte en l'àmbit judicial. Aquesta frase és «tenir dret que a un el deixin estar sol». Tot i que sembla que l'expressió és deguda a un jutge anomenat Cooley, qui li va donar projecció va ser el magistrat Louis Brandeis, vinculat al Tribunal Suprem dels Estats Units. L'any 1890 Brandeis va escriure, conjuntament amb Samuel Warren, un article que sortia al pas d'una invasió de la privadesa soferta per aquest últim per part d'uns periodistes.³ Se sol considerar que aquesta és la primera vegada que el tema és abordat des d'una perspectiva legal. I no és pas una casualitat que es plantegés relacionat amb la tasca informativa.⁴ Durant

les primeres dècades d'aquest segle el concepte de privadesa va ser incorporat progressivament per la jurisprudència com a pas previ a la seva plasmació en constitucions i lleis, i la major part de vegades va anar vinculat a presumptes transgressions periodístiques. La famosa frase de Cooley i de Brandeis era plasmada l'any 1952 en una sentència firmada per un altre jutge, William O. Douglas, el qual, malgrat tenir fama de ser un dels magistrats nord-americans que més severament aplicaven la Primera Esmena constitucional en favor de la llibertat de premsa, considerava que «el dret que et deixin estar sol és el principi de tota llibertat»⁵.

La progressiva implantació del concepte de privadesa en la moral social i en l'ordenament jurídic posava en qüestió, sens dubte, un principi que ja estava tan consagrat com el de la llibertat de premsa. En una obra que es considera clàssica respecte als problemes de la llibertat d'expressió, Thomas Emerson ho descriu amb aquests termes: «El concepte del dret a la privadesa tracta de dibuixar una línia entre el que és individual i el que és col·lectiu, entre el que és personal i el que és social. Tracta d'assegurar a l'individu una zona en la qual pugui ser un individu, no un membre d'una comunitat. En aquella zona ell pot tenir els seus propis pensaments, tenir els seus secrets, viure la seva vida, revelant-ne només allò que desitgi al món exterior. El dret a la privadesa, ras i curt, estableix una àrea exclosa de la vida col·lectiva, no governada per les regles de la vida col·lectiva».⁶

L'article 12 de la Declaració de Drets Humans de l'ONU diu: «Ningú no serà objecte d'ingerències arbitràries a la seva vida privada, la seva vida familiar, el seu domicili, o la seva correspondència, ni d'atacs a la seva honra o a la seva reputació. Tota persona té dret a la protecció de la llei contra aquestes ingerències o atacs». Fins en aquell moment el dret de les persones a protegir la seva vida privada no estava reconegut formalment en la major part dels estats. Però a les darreres dècades hi ha hagut una tendència al seu reconeixement constitucional i a la seva formalització en el dret positiu.⁷ Avui en dia el dret a la privadesa està inscrit ja com un dels drets humans bàsics i, tant si és expressament reconegut a nivell constitucional com si no, se'l considera arreu com un aspecte essencial del règim jurídic de la informació.⁸

Donat que els proveïments legals no semblen ara per ara suficients per a fonamentar unes conductes adients respecte a la privadesa, aquest és un dels aspectes de la tasca periodística que generen un espai per a la deontologia. Però els mateixos professionals de la informació es troben desproveïts de criteris sòlids per a fonamentar les seves conductes.⁹

He començat aquesta exposició referint-me al concepte de privadesa perquè aquest és el dret humà més afectat i presumptament més vulnerat en la cobertura de notícies sobre catàstrofes. I quan reflexionem sobre ètica periodística, estem gairebé sempre posant en contraposició drets humans que cal atendre. En un costat de la balança, hi ha el dret de la societat a estar ben informada. A l'altre, diversos drets, com el dret a la vida, el dret a la seguretat, el dret a la presumpció d'innocència. En el tema que ens ocupa, el dret que té més pes en el segon plat de la balança és el dret a la privadesa. El menyspreu del dret a la privadesa pot venir donat per una intrusió en espais físics de caràcter privat (o que circumstancialment són d'ús privat) i per la divulgació inadequada de la imatge de les persones. Hi ha circumstàncies subjectives que poden agreujar cadascun d'aquests supòsits, i entre aquestes circumstàncies hi ha aquelles en les quals les persones se senten afligides.¹⁰

Els periodistes tenen sovint ocasions per trobar-se amb gent sumida en situacions doloroses: accidents, catàstrofes, atemptats terroristes, segrestos... Les necessitats informatives imposen que la cobertura d'aquesta mena de fets hagi de fer-se i que les corresponents notícies hagin de ser difoses. Es tracta d'esdeveniments indubtablement noticiables i sobre els quals el públic té unes lògiques expectatives de saber-ne detalls.

Aquestes expectatives i la tendència de les empreses informatives a complaure-les generen de vegades un excés de zel per part dels reporters, que s'esforcen a arribar tant lluny com poden en l'obtenció d'informació. D'altra part, ells mateixos, potser perquè l'exercici professional els col·loca sovint davant de tragèdies, solen estar «immunitzats» davant del dolor aliè. Tot plegat genera unes condicions propícies a la transgressió d'uns límits ètics, sobretot quan es pretén que els familiars i altres persones pròximes a les víctimes esdevinguin fonts de la informació.¹¹

Els dilemes ètics que s'han de plantejar els mitjans informatius en la cobertura de fets que impliquin dolor personal es poden tipificar en tres moments o escenaris: l'obtenció de la informació i dels documents audiovisuals, la decisió sobre els ingredients que han d'aportar-se en elaborar la informació i la identificació de les víctimes. Evidentment, aquestes tres fases no són del tot aïllables, ja que les opcions que es facin en cada una d'elles poden ser interdependents. Però les distingirem en favor d'una major claredat expositiva.

L'obtenció de la informació

És evident que les persones afectades, independentment del lloc on es trobin, tenen dret a un espai d'intimitat, i que la pressió a què els puguin sotmetre els mitjans de comunicació o la mera presència dels reporters i el seu utilatge pot ser considerada com clarament intrusiva.¹² Si allò que defineix la responsabilitat periodística és la intenció de minimitzar el dany que es pot causar, no hi ha dubte que la història del periodisme televisiu està ple d'exemples d'una manca clara de responsabilitat. Moltes entrevistes fetes «sobre el terreny» després d'accidents i catàstrofes han tingut clarament l'efecte d'haver «revictimitzat» les víctimes.¹³ La deontologia periodística ha de trobar aquí, com en tants altres aspectes de l'activitat professional, el punt just entre l'obligació i el dret d'informar i el respecte a la privadesa.¹⁴

En el moment d'obtenir-se les dades i els documents audiovisuals, les decisions que cal prendre sobre el terreny solen estar en mans dels reporters que cobreixen la informació. Aquests actuen sovint amb urgència i, a més, els és difícil de sostreure's a l'impacte emocional que acostumen a generar els accidents i les catàstrofes amb víctimes. Això no els eximeix del deure d'haver de calibrar bé els dos drets abans esmentats: el dret a la informació i el dret a la intimitat.

Alguns codis deontològics han establert dos criteris per a avaluar el grau de força amb què les persones implicades poden esgrimir el seu dret a la intimitat: el caràcter més o menys públic del lloc on s'esdevenen els fets i l'actitud de les persones que hi intervenen. En principi cal acceptar que són dos criteris justos i oportuns. Però un cas que va donar-se

a Barcelona fa uns anys il·lustra molt bé la dificultat d'establir paràmetres de mesura en la seva aplicació. La imatge d'un home que estava en samarreta al balcó de casa seva, a la Barceloneta, va ser recollida per un diari en el marc d'un reportatge sobre imatges estiuenques. Aquella persona es va queixar al diari que la obtenció i l'ús d'aquella fotografia sense el seu consentiment vulnerava el seu dret a la privadesa. Dels dos criteris esmentats se'n podia fer una lectura ben diversa. Pel que fa a l'espai, l'afectat podia sostenir ben legítimament que es trobava a casa seva, en un espai íntim per a ell; el fotògraf, per contra, podia argüir que se'l veia perfectament des del carrer, un espai públic. Pel que fa a l'actitud, és ben clar que el fet d'anar amb samarreta pot ser interpretat com una actitud ben digna o no tant d'acord amb les pautes estètiques, tant referides a la persona com a la peça de roba en qüestió. En aquell cas el jutge que va veure la demanda va donar la raó al demandant i va condemnar el diari que havia publicat la fotografia; però, independentment d'aquesta decisió judicial, sembla clar que, com en tants problemes ètics o deontològics, els límits són aquí ben difícils de precisar.

Prenem els dos paràmetres com a fil d'unes reflexions sobre el cas de situacions que comporten dolor i aflicció. En la major part de casos, les víctimes i els familiars d'accidents i catàstrofes es troben en llocs públics: estacions de tren, aeroports o en una carretera. L'actuació de cossos de seguretat o de destacaments d'auxili sol acotar un espai que queda vedat als informadors. Sembla obvi que aquesta «privatització» temporal d'un espai públic és plausible per molts motius: facilitar els moviments de les persones que han de dur a terme les tasques de recuperació o de salvament, però també protegir les víctimes i els familiars d'una excessiva voracitat informativa. En el cas que ha donat peu a la celebració de les presents jornades, l'accident de l'autocar a Sòria, aquesta protecció va ser duta a terme d'una manera prou eficaç, si no al lloc mateix de l'accident (per causa del lògic desgavell inicial) sí almenys a les escoles de Viladecans i de Ripollet d'on procedien els escolars accidentats com també a les dependències de Sòria on van ser traslladats el cadàvers de les víctimes mortals i els ferits. Aquesta protecció és

important perquè, com a mínim, estalvia temptacions d'un excessiu intrusisme per part de reporters poc respectuosos. Se'ls obliga, si més no, a convertir la necessitat –o l'impediment– en virtut. Era el cas d'una enviada especial d'una televisió pública que s'excusava davant l'audiència de no poder oferir més imatges dient que el motiu era que l'accés de les càmeres havia estat denegat. I, doncs, si els hagués estat permès...?

Pel que fa a l'altre aspecte, el de l'actitud de les persones afectades, sembla ben clar que en els casos d'accidents i fets d'aquesta mena se solen donar unes circumstàncies que les fa especialment vulnerables i indefenses davant de les actituds intrusives.

Això és més que obvi en el que es refereix a les persones mortes. Dels casos estudiats pel Consell de la Informació de Catalunya en els quatre anys de la seva existència, el que va tenir un dictamen més clar i contundent –acceptat sense reserves fins i tot pels mitjans presumptament transgressors– és el de la dona que va morir al carrer de Trafalgar, a Barcelona, quan li va caure un tros de l'obra d'un balcó al cap.¹⁵ Algun fotògraf va tenir ocasió de fotografiar-ne el cos quan, per circumstàncies de les primeres assistències, es trobava mig nu. Tothom va acceptar que en aquell cas la publicació posterior d'aquelles fotografies havia transgredit el codi ètic de referència, el Codi Deontològic de la professió periodística a Catalunya. Una altra qüestió seria si el fotògraf va fer bé o no en obtenir les fotografies. Probablement un dictamen específic del mateix organisme conclouria que no, però evidentment per a resoldre aquesta qüestió caldria conèixer amb molt de detall les circumstàncies de l'escena, la percepció particular del fotògraf, la disciplina laboral a què estava subjecte, etc. Com ja he dit abans, no es poden desvincular del tot els dos moments, el de l'obtenció del document i el de la seva difusió posterior. En determinades circumstàncies podria admetre's que els reporters facin la seva feina i deixar per als editors gràfics i per als responsables dels corresponents mitjans la decisió sobre la conveniència de publicar els documents.

Reflexions similars es poden fer respecte als ferits. Aquests tampoc no solen estar en condicions per a elegir lliurement si volen o no que se'n captin imatges.

Després comentarem situacions en què l'exhibició d'imatges de persones malferides pot tenir algunes funcions admonitòries respecte a la perillositat de certes conductes, sobretot pel que fa als accidents de carretera. Però, habitualment, hauria de ser refusable que els reporters es dediquin a captar imatges de ferits, i això per dos motius bàsics: un, el ja esmentat de la indefensió en què es troben per a poder decidir si voldrien o no ser objecte de les càmeres dels fotoreporters o dels telereporters; i l'altre, que sota cap concepte no es pot fer res que posi en perill la maniobrabilitat necessària per part dels equips d'evacuació o d'assistència.

Però la major part dels casos en què se sol jutjar excessiva l'actuació dels reporters sobre el terreny és quan el que tracten de captar són imatges o declaracions verbals dels familiars o persones pròximes a les víctimes. Tampoc aquí no hi ha cap dubte que, independentment del caràcter públic o de l'espai on es trobin, la seva vulnerabilitat emocional és crítica. De vegades ho és amb plena consciència per la seva part; de vegades la mateixa aflicció que pateixen els fa perdre consciència del greuge que pot representar que els reporters els atabalin encara més amb preguntes o amb la presa de sons o d'imatges. No hi ha gaires dubtes que aquesta vulnerabilitat accentua molt la necessitat d'una protecció ferma del dret a la intimitat. És difícil d'imaginar gaires casos on l'interès informatiu pugui justificar la transgressió d'aquest dret en unes circumstàncies tan delicades. És difícil però no impossible: pensem, per exemple, en els familiars d'un segrestat que puguin tenir un viu interès a aparèixer en unes imatges per tal de commoure els segrestadors; o en casos de desaparicions, en què els familiars puguin imaginar que la seva aparició als mitjans pugui aportar alguna clau per a la recerca. Però, per regla general, els familiars o persones pròximes a les víctimes no desitgen que se'ls abordi i, a més, es troben en una situació de debilitat per a impedir-ho. Els reporters haurien d'abstenir-se de qualsevol actuació intrusiva quan tinguin la més mínima sospita que estan abusant d'aquesta flaqueza.

I els reporters haurien també de captar-se amb delicada moderació fins i tot quan es trobin amb persones que, malgrat la dissort, mostren una bona

predisposició per «actuar» davant de les càmeres. El poder de fascinació que els mitjans de comunicació, i especialment la televisió, tenen per a algunes persones fa que la desgràcia viscuda no sigui obstacle per sentir un cert desig de sentir-se protagonistes. Això ho podríem qualificar també de situació de debilitat –una debilitat inconscient i d'arrels molt diferents a la vulnerabilitat abans comentada, però debilitat al cap i a la fi– i els reporters han de tenir-la en compte també a l'hora de calibrar la seva actuació. Aquest problema es va posar molt de manifest al voltant de les escoles de Viladecans i de Ripollet quan es va esdevenir l'accident de Sòria. Barrat el pas a l'interior dels edificis, els reporters d'alguns mitjans es van dedicar a fer entrevistes a nois i noies que eren companys de les víctimes. És clar que parlaven amb compungiment del que havia succeït, però alguns no aconseguien dissimular una bona dosi de satisfacció pel fet de tenir els seus vint segons de glòria televisiva. Tenint en compte que es tractava de menors, la inconsciència i la vulnerabilitat es multiplicava. Segurament aquelles entrevistes no s'haurien hagut de fer sota cap concepte. I un cop fetes, no s'haurien hagut d'emetre.

L'edició del producte informatiu

A l'hora de pensar quins elements informatius i documentals han de formar part de la informació que s'acabarà oferint, cal plantejar-se el greuge que es pot causar a les víctimes i als seus familiars, així com també els que es pot ocasionar al públic –lectors, oients o telespectadors– al qual va destinada formació.

Pel que fa al primer grup, moltes de les consideracions que es poden fer vénen a afegir-se a les comentades respecte a l'actuació dels reporters als escenaris dels fets. Si amb la mera intrusió ja es pot estar atemptant contra el dret a la privadesa, amb la divulgació dels documents s'acaba de consumir la transgressió.

Quant als destinataris en general, poden veure's afectats per la seva identificació amb les víctimes i els familiars (és a dir, els pot desagradar veure com altres pateixen un tractament que no voldrien per a ells, si es trobessin en la mateixa situació) i, a més, poden rebutjar l'espectacularització del dolor aliè per

raons d'integritat moral o, simplement, per una qüestió de bon gust. És ben clar que una part de la ciutadania s'esglaia davant de certes informacions «enriquides» amb mostres de sofriment per part de persones que són, a pesar seu, protagonistes de les notícies. I això sense perjudici de l'interès objectiu que tinguin els fets que són motiu d'informació.

Una primera qüestió que necessàriament ha de plantejar-se el periodista amb responsabilitats editores és si tot allò que sembli horrorós ha de ser elevat automàticament a la categoria de notícia. I la següent és si la forma d'explicar-ho ha de ser tan explícita com sovint es fa als mitjans informatius.

Pel que fa a la primera qüestió sembla evident que molts mitjans d'informació haurien de revisar els seus criteris a l'hora de decidir què és i què no és notícia. Però la rediscussió del concepte de notícia excedeix els límits del que aquí ens podem plantejar. A més, en molts casos sí que és innegable que es tracta de fets noticiables. Hi ha accidents i desgràcies –com és el cas dels accidents d'autocar– que provoquen, com és lògic, una forta avidesa informativa. Si es vol, diguem-ne alarma social, per emprar un terme de moda que probablement té matisos discutibles. En qualsevol cas, és perfectament legítim que el públic vulgui tenir una informació veraç, completa i diligent quan sap que s'ha esdevingut un fet catastròfic. D'altra part, el dolor forma part de la realitat i, per tant, no es pot eliminar completament de la informació si es vol que aquesta en sigui un reflex. Si les notícies quedessin completament desproveïdes del dolor, els mitjans de comunicació ens estarien descrivint un món inhumà. Els mitjans gràfics es troben amb el problema afegit que no es poden limitar a referir indirectament les coses, sinó que s'espera d'ells que les mostrin tal com són.

Però quan això es porta fins a les últimes conseqüències hi ha evidències que alguna cosa està fallant en la responsabilitat informativa. «¿Per què –es pregunta Jan Costello, un exreporter de televisió– els reporters apunten les càmeres a les famílies afligides, a les vídues desconsolades i a les víctimes dels accidents? ¿Per què els fotoperiodistes i els reporters de televisió van tan lluny en la capitalització d'una mort violenta i tràgica d'una persona infortunada? Perquè és la manera més ràpida i més bruta de suscitar emocions, i l'emoció ven

les notícies. La gent espera veure el drama humà i la misèria desplegada al menjador de casa seva. Les llàgrimes, l'angoixa i el dolor són el que fa potents les històries». ¹⁶

Cal descartar que existeixi una inclinació especial dels periodistes cap al mal. Aquesta professió no ha abraçat col·lectivament cap credo satànic, i la perversió no és quelcom que s'ensenyi a les facultats de Periodisme. Però sí que pot contemplar-se la possibilitat que els informadors es deixin portar excessivament per unes tendències que hi ha a la nostra societat. No és cap secret que els programes de televisió que més audiència recullen són precisament aquells que són més generosos a l'hora de tractar fets més o menys morbosos o escandalosos. Els gestors dels mitjans, alenats per aquests resultats, afegeixen més i més llenya al foc, generant-se així una espiral que ningú no sembla capaç d'aturar.

L'ètica professional es troba en aquest punt en una cruïlla. D'una part, existeix el convenciment que, digui el que digui la gent, cal donar notícies desagradables. D'una altra part, es viu amb mala consciència aquest foment de la morbositat que s'ha instal·lat al mercat mediàtic. Mentrestant, els criteris del públic no són ni de bon tros homogenis. Allò que per a alguns lectors, oients o telespectadors és perfectament admissible, per a altres resulta ignominiós. El bon i el mal gust són conceptes ben difícils d'objectivar i, a més, evolucionen amb el pas del temps. I, per si faltés poc, a la varietat de sensibilitats s'hi afegeix un gran ventall de formes de percebre els mateixos elements informatius, donat que això no depèn només del mateix missatge sinó també dels ambients i els contextos en què és rebut, així com de les circumstàncies perceptives de cada receptor.

Cal reconèixer que no resulta gens agradable –i encara més en el cas de la televisió, si es té present que els informatius coincideixen a moltes llars amb l'hora dels àpats– veure persones malferides o esbudellades. Però en alguns casos la contemplació d'aquestes imatges pot tenir efectes gens menyspreables. Un d'aquests casos és el de les guerres. En alguns casos l'exhibició d'imatges de gent morta o mig morta –com va succeir amb algunes informacions de la guerra de Bòsnia o amb Kosovo– va ser determinant perquè molta gent d'allò que

eufemísticament se'n diu «la comunitat internacional» prenguéss consciència de la brutalitat de la situació bèl·lica i fins i tot perquè alguns líders polítics es decidissin a intensificar la recerca de solucions als conflictes.

Sobre els accidents de trànsit es poden fer consideracions similars. Certament, els mitjans de comunicació no han de donar compte necessàriament de tots els accidents que es produeixen a les carreteres del seu àmbit de difusió. N'hi ha tants, dissortadament, que cadascun d'ells no és una notícia gaire substancial. Però no tindria cap lògica que els mitjans de comunicació no parlessin mai d'accidents, perquè això equivaldria a negar o tapar una realitat que forma part de les nostres preocupacions col·lectives. ¿Quins haurien de ser, doncs, els criteris per a decidir quins accidents mereixen ser explicats i quins no? Potser el nombre de persones mortes, o el lloc on l'accident s'ha produït (sobretot si es tracta d'un dels anomenats «punts negres»), o d'altres circumstàncies que els converteixen en noticiables. A la pràctica en alguns mitjans –a la premsa, i especialment a la televisió– sol passar que, com que no sempre es disposa d'imatges que puguin il·lustrar la informació, acaben convertint-se en notícia aquells accidents sobre els quals es disposa de material gràfic. Ara bé, fins a quin punt és necessari o convenient mostrar d'una manera explícita els efectes devastadors que un accident de trànsit ha tingut entre les víctimes? Es poden fer moltes consideracions al respecte. N'és una el ja esmentat dret de les persones a la privadesa i a la seva pròpia imatge. Però, a més, cal fer front a aquesta paradoxa: com més crues són les imatges d'un accident, major refús poden causar entre els destinataris; però és precisament aleshores quan millor poden complir el seu paper admonitori les informacions sobre accidents.

Un cas característic ve donat pels accidents de les matinades de dissabtes i diumenges en què es troben implicats joves que han sortit a divertir-se. Hi concorren de forma especial algunes de les circumstàncies apuntades: es tracta d'un fenomen endèmic al qual convé posar frens; però la cobertura d'aquesta mena d'accidents planteja delicats problemes de privadesa, en la mesura que aquests accidents van associats amb freqüència al consum d'alcohol i a actituds irresponsables per part

de persones que tot just acaben d'estrenar la seva majoria d'edat.

L'editor gràfic que, a la premsa o a la televisió, té la potestat per a decidir quines imatges han d'usar-se i quines han de quedar inèdites ha de computar un bon nombre de qüestions: el grau d'angúnia que poden provocar les imatges disponibles, la importància i la significació social del tema que il·lustren, les implicacions que l'exhibició pot tenir respecte a la intimitat de les persones, la quantitat i les característiques de l'audiència potencial, etc.

En qualsevol cas, sembla clar que el que no es pot fer és passar tot el material disponible sense cap mirament i de manera indiscriminada. La feina d'editar s'imposa, malgrat les presses que hi pugui haver. En el cas de l'autocar de Sòria, una televisió pública va oferir imatges sense editar en l'estona de confusió subsegüent a la producció de l'accident. Va ser el pitjor, en aquella cobertura. Això i el problema de la dosificació de la informació sobre les víctimes, un aspecte del qual ens ocuparem de seguida.

Hi pot haver criteris universalment vàlids pel que fa a la selecció d'imatges? Crec que és molt difícil formular-los, com difícil és en qualsevol vessant de la moral –i especialment tractant-se de deontologia periodística– passar dels principis generals a les normes concretes. Però n'hi ha una, de norma, que potser s'hauria de seguir gairebé sempre. És la d'usar preferentment imatges que no ofereixin res que vagi més enllà del punt de vista que tindria dels fets una persona present en aquell escenari. Dit d'una altra manera: evitar les aproximacions o les perspectives que es poden obtenir gràcies a l'ajut de les capacitats tecnològiques de les càmeres.

Les dades sobre les víctimes

Hem vist fins ara dos dels escenaris dels dubtes ètics que es plantegen a l'hora d'informar sobre accidents i catàstrofes. Un és el lloc on hi ha la notícia, o on es pensa que pot haver-n'hi. El segon era la taula de l'editor gràfic, allà on s'ha de decidir quines imatges han d'il·lustrar la informació. N'hi ha un altre, que es troba també a la redacció dels mitjans. És aquella taula –la del director, la del redactor en cap o la del cap de secció– per on passen les dades sobre les persones afectades. Dades que hem d'imaginar que algú està

recopilant amb la diligència deguda a partir de diverses fonts: policia, hospitals, etc. La pregunta és: quan i com hem d'informar sobre la identitat de les víctimes?

Informar és indispensable, en la majoria dels casos. Però és obvi que la difusió d'aquesta mena de notícies pot causar una gran torbació a familiars o coneguts de les víctimes, que potser s'assabentaran de la mort d'algú tot escoltant la ràdio o veient la televisió des de qui sap on. L'obligació deontològica de minimitzar el sofriment troba aplicacions evidents en aquest tipus de situacions, però se sol fer molt difícil l'elecció de les millors línies d'acció sobre tot tenint en compte que, per definició, les informacions sobre accidents, catàstrofes i altres fets que comporten patiment arriben sobtadament a les redaccions i això obliga a treballar sota una gran pressió de temps (de manera especial en el cas dels mitjans audiovisuals) i, de vegades, de forma força caòtica.

Evidentment seran pocs tots els esforços que es puguin fer per assegurar-se que els familiars de les víctimes ja estan assabentats del fet. En aquest tipus de situacions és quan més es justifica una col·laboració dels periodistes amb la policia o amb instàncies governamentals –que, normalment, també estaran fent les gestions adients amb els familiars afectats– per tal de pactar estratègies informatives. Fins i tot pot ser acceptable de mirar d'establir contacte amb els familiars més directes de les víctimes per tal de posar-los en antecedents. Es tracta d'una acció que pot resultar intrusiva però que està destinada a evitar un mal major.

Ara bé, si el previ avís no és possible, què cal fer aleshores? És clar que si el fet constitueix una notícia important resultarà impensable ometre-la. Hi ha la possibilitat d'oferir-la sense revelar la identitat de les víctimes. Però aquesta opció, destinada en principi a evitar un gran impacte emocional a unes determinades persones, pot comportar innecessaris patiments de moltes altres, que poden témer que la desgràcia hagi recaigut sobre les seves persones estimades. La casuística és complexa, sobretot tenint en compte que les dades sobre els accidents solen arribar a les redaccions de forma fraccionada o amb elements contradictoris.

L'alarma és una magnitud difícilment quantificable. Imaginem-nos que som els responsables

de la informació del trànsit d'una emissora de ràdio. Sabem que en una operació tornada hi ha hagut un accident d'un cotxe que ha causat quatre víctimes mortals. L'accident ha provocat llargues retencions, i altres emissores ja n'estan informant. Nosaltres sabem que el cotxe és verd. Oferir aquesta dada desangoixarà un notable nombre d'oients, però augmentarà considerablement la intranquil·litat de famílies que saben que els seus fills estan tornant del cap de setmana en un cotxe precisament de color verd. Com podem calcular quina és la minimització del dany? Més tard estem en condicions de dir que es tracta d'un Golf. Succeirà el mateix. Donant aquest detall, un bon nombre de les persones que patien deixaran de fer-ho, però d'altres ho faran molt més agudament. És una descripció rudimentària, però que pretén explicar que les decisions periodístiques en aquesta matèria són delicades i extremadament difícils, encara que es parteixi d'un capteniment deontològic, o precisament quan aquest és el punt de partida.

En el cas de l'accident de l'autocar a Sòria, les dades sobre la identitat de les víctimes mortals van ser curosament reservades per les autoritats per alleujar el patiment excessiu als pares dels nois i noies morts mentre es dirigien cap a allà, en un dolorosíssim trajecte. Però la terrible equació informació-dolor també es donava en aquest cas. Probablement en aquest cas l'alt nombre de morts feia recomanable que tots els pares viatgessin en les mateixes condicions d'incertesa. En qualsevol cas, en aquella ocasió la decisió no va ser periodística, i ningú no va entrar a competir per oferir més dades que altres. Tots els mitjans van acceptar que el millor que es podia fer era atènyer-se a les informacions oficials, tant pel que fa al quan com pel que fa al com.

Serveixi aquesta darrera observació per acabar amb una pinzellada d'optimisme respecte a l'observança de l'ètica periodística. Una pinzellada que podríem estendre una mica més dient que, malgrat tot, les conductes dels mitjans en aquests casos són, en general, prou correctes. Els periodistes –i ara em passo a una primera persona que he evitat curosament fins a aquí– actuem amb més cura i diligència que la que se'ns acostuma a atribuir. És cert que hi ha transgressions i és cert també que hem de practicar

constantment l'autocrítica. Però succeeix que el pecat sempre és més cridaner que la virtut, i jo puc testificar que la gran majoria dels periodistes de la gran majoria de les redaccions exerceixen el seu ofici amb un alt sentit de la responsabilitat. Diguin-me corporativista, si volen. Però així ho crec. Els grans problemes i paranys de l'ètica professional segurament estan amagats en altres aspectes de l'exercici del periodisme, més que no pas en la cobertura de notícies concretes.

Això no treu, tanmateix, que no sigui bo revisar constantment la manera com cal actuar en situacions característiques, com la dels accidents. Cal rearmar la professió periodística amb els valors ètics amb tots els mitjans a l'abast. Cal fer-ho des de la universitat, tant pel que fa a la docència com a la recerca.¹⁷ Cal fer-ho des de les instàncies de control, es diguin aquestes consells de la informació o consells de l'audiovisual. En això estem. I cal fer-ho, de manera especial, en el si dels mateixos mitjans. Val a dir en aquest sentit que als mitjans d'aquí els falta una eina que sí que tenen altres mitjans, i especialment les televisions importants del món: uns llibres de normes o de pautes de comportament que són fruit de l'experiència acumulada. En alguna televisió d'aquí se n'havia parlat fa temps d'això. Però em temo que el més calent és a l'aigüera. **S.A.**

Notes

- (1) Alguns fragments d'aquesta ponència –especialment els primers paràgrafs dedicats al dret a la privadesa– provenen de la tesi doctoral de l'autor, dedicada a l'anàlisi dels codis ètics de televisions de tot el món i una part de la qual va ser publicada. Vegeu ALSIUS, Salvador: *Codis ètics del periodisme televisiu*, Pòrtic, Barcelona, 1999.
- (2) Vegeu WESTIN, Alan: «The Origins of Modern Claims to Privacy», a SCHEEMAN, Ferdinand D. (ed.): *Philosophical Dimensions of Privacy: An Anthology*, Cambridge University Press, Cambridge, 1984, pàgs. 59 a 67.
- (3) WARREN, Samuel D. i BRANDEIS, Louis: «The Right to Privacy», a *Harvard Law Review* núm.4, desembre de 1890, pàgs. 193 a 220.
- (4) Vegeu HAUSMAN, Carl: *Crisis of Conscience: Perspectives on Journalism Ethics*, Harper Collins, Nova York, 1992, pàgs. 79 i 80. També, DAY, Louis A.: *Ethics in Media Communications: Cases and Controversies* Wadsworth Publishing Company, Belmont, CA, 1991, pàg. 101.
- (5) Citat per MEYER, Philip: *Ethical Journalism: A Guide for Students, Practitioners and Consumers* University Press of America. Lanham, Md., 1991, pàg. 77.
- (6) EMERSON, Thomas I.: *The System of Free Expression*, Vintage Books, Nova York, 1970, pàg. 545.
- (7) A la Constitució Espanyola aquest dret, juntament amb l'anomenat «dret a l'honor» està recollit a l'article 18: «Es garanteix el dret a l'honor, a la intimitat personal i familiar i a la pròpia imatge (...). La llei limitarà l'ús de la informàtica per garantir l'honor i la intimitat personal i familiar dels ciutadans i el ple exercici dels seus drets». A la mateixa Constitució, a l'article 20, alhora que es reconeix el dret de tots els espanyols a rebre i transmetre informació veraç per qualsevol mitjà de comunicació social, s'assenyalen uns altres drets que limiten aquells: «el dret a l'honor, a la intimitat, a la pròpia imatge i a la protecció de la joventut i de la infància».
- (8) RIVERO, Jean: *Les libertés publiques Vol.2: Le régime des principales libertés* (4ta. ed., posada al dia), Presses Universitaires de France. París, 1989, pàg. 75 i ss. Per a una exposició sistemàtica de la incorporació d'aquest règim a l'ordenament jurídic espanyol, vegeu CARRILLO, Marc: *Honor, intimidad y propia imagen*, Consejo General del Poder Judicial, Madrid, 1993.
- (9) CHRISTIANS, Clifford G.; ROTZOLL, Kim B.; FACKLER, Marc P.: *Media Ethics: Cases and Moral Reasoning* (3a. ed.), Longman, Nova York, 1991, pàgs. 109 a 111.
- Vegeu també PATTERSON, Philip i WILKINS, Lee: *Media Ethics: Issues and Cases* William C. Brown, Dubuque, IA, 1991 (especialment, pàg.110).
- (10) El plantejament de la qüestió com una col·lisió entre drets és el més habitual en els treballs que recentment han abordat aquesta matèria. És l'enfocament que també s'ha escollit en una obra monogràfica que recull bàsicament la tesi doctoral de l'autora. Vegeu LÓPEZ MAÑERO, Cristina: *Información y dolor, una perspectiva ética*, Ediciones de la Universidad de Navarra (EUNSA), 1998. Una altra mostra de la preocupació que suscita la temàtica és el recent dossier que li ha dedicat la revista del Col·legi de Periodistes de Catalunya. Vegeu ROSAS, Pilar: «Respectar el dolor o respectar la primícia?», a *Capçalera*, n. 101, novembre 2000, Barcelona, pàgs. 36 a 50.
- (11) Vegeu MATELSKI, Marilyn J.: *TV News Ethics Electronic Media Guides*, Focal Press, Boston-Londres, 1991, pàgs. 41 a 45. L'autora avalua, a partir de l'anàlisi de la cobertura televisiva d'un accident de carretera, les raons esgrimides pels editors de diferents cadenes.
- (12) Vegeu a aquest respecte STEELE, Robert: *Journalism and Tragedy*, a: http://www.poynter.org/research/me/me_tragedy.htm Steele és el director del Pointer Institut, una entitat amb seu a St. Petesburg, a Florida, que ha desenvolupat múltiples programes formatius i de recerca relacionats amb la qualitat i l'ètica periodístiques.
- (13) WISNIA, S.A.: «Private Grief, Public Exposure: In Covering a Disaster, How Intrusive is Too Intrusive?», a *The Quill*, 77:7, 1989, pàg. 28.
- (14) PADGETT, G.E.: «Codes Should Address Exploitation of Grief by Photographers», a *Journal of Mass Media Ethics*, 1:1, 1985, pàgs 50 a 56.
- (15) Els dictàmens del Consell de la Informació de Catalunya poden ser consultats a: <http://www.periodistes.org>
- (16) COSTELLO, Jan R.: «Exploiting Grief: Restraint and the Right to Know», a *Commonweal*, 6 juny 1896, pàgs. 327 a 329.
- (17) En aquest sentit, i pel que fa al tema que ens ocupa, és modèlica la preocupació mantinguda per l'Escola de Periodisme de la Universitat de Michigan, que manté un programa especial amb el nom «Victims and the Media Program». Les seves activitats poden ser consultades a: <http://victims.jrn.msu.edu/victims.html>

El que i el com de la informació de qualitat

Victòria Camps Catedràtica de Filosofia Moral i Política. Universitat Autònoma de Barcelona

■ El qué y el cómo de la información de calidad

La ponencia de Victòria Camps se estructura en torno a cinco puntos: el acto de informar, informar con imágenes, la autorregulación, la lucha por la competencia y, por último, la banalidad y la opacidad. En definitiva, se produce una colisión entre el derecho a la información y el derecho a la intimidad. El primero de los dos tiene que estar vinculado al deber de servicio público de los medios de comunicación audiovisual. La autora se manifiesta a favor de la autorregulación y destaca como hechos preocupantes la banalización y la falta de transparencia informativa en torno a algunos temas.

■ Quality information – what and how

This report by Victòria Camps is structured around five points: the act of informing; informing with images; self-regulation; the struggle to compete; and banality and opacity. The right to information and the right to privacy are in conflict. The right to information needs to be linked to the public service duty of the audio-visual media. The author declares herself to be in favour of self-regulation and highlights the worrying issues of the increasing banality and the lack of transparency in information on certain questions.

■ Le pourquoi et le comment de l'information de qualité

L'exposé de Victòria Camps est structuré autour de 5 points : l'action d'informer, informer avec des images, l'autorégulation, la lutte pour la compétitivité, la banalité et l'opacité. En définitive, le droit de l'information se heurte au droit à l'intimité. Le droit à l'information doit être lié au devoir d'assurer un service public attaché aux médias. L'auteur se prononce en faveur de l'autorégulation et elle souligne comme des faits préoccupants la banalité et le manque de transparence dans l'information touchant à certains sujets.

1 L'acte d'informer

En la societat de la informació i del coneixement sembla que hauríem de tenir clar què vol dir informar i què vol dir conèixer. Tanmateix, cap d'aquests dos mots té un significat evident. Informar, etimològicament, vol dir donar forma a una cosa. El problema consisteix a determinar quina situació triem per a donar-li forma i quina forma li donem. Cal tenir criteris sobre quins continguts informatius són rellevants, preferents, interessants, i quina és la millor manera de fer-los arribar al receptor perquè entengui el que tractem de fer-li conèixer. És a dir, que la idea ingènua segons la qual els mitjans de comunicació són un reflex de la realitat és molt imprecisa. No hi ha cap mirall que pugui reflectir tota la realitat, és impossible. El mirall el posem nosaltres on ens sembla, reflectirà les imatges que vulguem que reflecteixi. És equivocat, doncs, pressuposar que el periodista informa des d'un punt de vista impersonal, des del Nowhere. Tan equivocat com pensar que podem ésser absolutament imparcials. Les notícies, d'una altra banda, són novetats, anuncis de quelcom desconegut fins aleshores. Tampoc la decisió sobre el que és noticable no és una decisió òbvia. Les notícies amb víctimes, sobretot si ho són d'actes violents, obren els informatius. L'assassinat, l'agressió, el maltractament, constitueixen les accions més repulsives i moralment condemnables en les societats humanes. La mort en si mateixa és el nom del mal que no podem explicar-nos. És per això que les tragèdies humanes són noticiables. Ara bé, ho són tal i com ho haurien de ser? No és ofensiva la visió de segons quines víctimes? És recomanable convertir en notícia el terrorisme? N'hi ha prou amb una notícia d'escassos minuts per a informar de les grans tragèdies personals?

Dit més breument, informar és un acte, però un acte intel·ligent. Cosa que no implica que totes les informacions ho siguin d'intel·ligents, sinó que per tal d'obtenir-les, elaborar-les i difondre-les cal utilitzar

l'intel·lecte. Informar no és com dormir, menjar o estar cansat, que poden ser accions merament animals. L'acció humana, a diferència de l'acció animal, és racional i intencional. El que fem ho fem per alguna raó o per algun motiu, amb una finalitat específica. Fem una caminada diària perquè ens han dit que és sa fer exercici, anem al cinema per passar una bona estona, no mengem carn perquè ens fa por la malaltia de les vaques boges. Sempre hi ha un perquè, una raó que explica el sentit del que fem. D'una altra banda, informar és una acció humana, un acte lingüístic, ja que informem mitjançant el llenguatge, però un acte que gairebé mai no acaba en si mateix, sinó que n'arrossega i en suposa d'altres. L'informant, efectivament, tria un contingut informatiu entre un seguit de possibilitats, i ho fa pensant en el públic al qual va dirigida la informació que vol transmetre. En la societat de masses, el públic és, en principi, tothom sense distinció, en especial el públic del mitjà informatiu més popular: la televisió. Del públic de la televisió en diem l'audiència, en general. Un fet no menyspreable a l'hora de valorar el perquè, el què i el com de les informacions que considerem més rellevants.

No sols l'informant es dirigeix a un públic, sinó que es proposa fer quelcom específic mitjançant l'acte d'informar: prestar un servei, incrementar l'audiència o les vendes, ser el primer a donar la notícia, competir amb l'adversari, provocar, almar, desmuntar o ampliar una altra informació. Els actes lingüístics són complexos i mai no es presenten en estat pur. Estan moguts per intencions no sempre manifestes, ja que expressar clarament les intencions a vegades no és eficaç. Si el que vull és provocar o crear alarma social, no diré et vull provocar o desitjo almar-vos; dient-ho així de clar mai no assoliríem els nostres objectius. Cal amagar les intencions perquè l'efecte sigui implacable. En determinades circumstàncies, la finalitat de la informació transcendeix el mateix acte informatiu tot tractant de produir en el receptor alguna altra acció: en informar que demà hi haurà una gran manifestació estem incitant la gent que hi vagi i no es quedi a casa; en informar de la novetat i la singularitat d'un programa com Gran Hermano, pretenem que l'audiència s'hi enganxi; no se'ns informa adequadament d'un perill com el de les vaques boges per no crear alarma social. Les possibles conseqüències de l'acte informatiu

poden esperonar la informació, però també controlar-la o censurar-la.

Ateses aquestes premisses, hem de concloure que no és gens senzill informar bé. Perquè la bondat de la informació no depèn d'ella mateixa, sinó de la intencionalitat de l'acte. La gent òbviament ho sap i, perquè ho sap, rep la informació amb una certa recança. La sospita que la informació mai no és del tot transparent acompanya el seguiment de qualsevol espai informatiu, especialment si pretén ser impactant. Davant la voluntat de cridar l'atenció sobre alguna cosa, ens preguntem quin interès hi deu haver al darrere; una pregunta que fa palès que les informacions sempre són interpretacions de la realitat i, en conseqüència, no es troben gaire allunyades de les opinions. Som éssers culturals i res no se'ns presenta en estat natural. Tot es manipula, en el sentit literal de la paraula: en passar per les mans de l'home, les coses reben una forma, una aparença que les faci atractives i engrescadores. Hem de concloure, doncs, que l'objectivitat informativa no existeix? La resposta és ambivalent: si i no. Com deia Umberto Eco: l'objectivitat és una il·lusió, però es pot ser objectiu. Cal parar atenció al context de l'objectivitat informativa, que és diferent del d'altres objectivitats. Un context que remet a un altre concepte més adequat: a través de l'acte d'informar no es busca l'objectivitat sinó la credibilitat.

2 Informar amb imatges.

Apliquem la introducció anterior sobre l'acte informatiu al tema d'aquestes jornades: el tractament informatiu de les tragèdies amb víctimes, tot fixant-nos en el mitjà de comunicació més procliu a distorsionar el tractament informatiu, que és la televisió. No perquè la televisió sigui per definició distorsionadora, sinó perquè la informació televisiva és necessàriament més curta i ràpida que la d'altres mitjans i perquè necessita imatges. Dues raons que la fan especialment vulnerable a la utilització perversa i irresponsable. Com deia fa un moment, la realitat només se'ns presenta interpretada, manipulada per algú o, si més no, conformada per la nostra pròpia mirada. No hi ha un mitjà més distorsionador que un altre. El que fa perillosa la televisió són les dues raons esmentades: la rapidesa i la imatge.

De la rapidesa i la urgència de les notícies en parlaré més endavant. Fixem-nos primer en la imatge. Donem per descomptat que la televisió necessita imatges, tot i que el supòsit no pot, ser no hauria d'ésser, tan evident. No ho era en la primera època de la televisió, quan la falta de recursos tècnics i econòmics reduïa els espais informatius a la imatge del presentador que senzillament llegia una pàgina darrere l'altra. La retòrica de la lectura, l'entonació i les modalitats de la veu suplïen, a vegades amb escreix, les imatges.

Sigui com sigui, el cas és que avui no concebem ja un informatiu televisat sense imatges, fins al punt que, si no hi ha imatges, cal inventar-les perquè la informació pugui ser emesa. El problema de les imatges és que, si bé són imprescindibles per tal de cridar l'atenció del públic i enganxar-lo ràpidament, al mateix temps descontextualitzen la notícia, la simplifiquen i la redueixen a pura imatge, si se'm permet la redundància. Una imatge es diu que val més que mil paraules: és la millor manera de fer-ne via i dir-ho tot en uns instants.

Giovanni Sartori, en el seu brillant llibret sobre l'homo videns, es refereix a la pobresa de la imatge si la comparem amb la paraula o el discurs. La imatge d'un pobre representa la pobresa, la imatge d'un colom, la idea de la pau, fins i tot la imatge d'un cotxe o d'un avió poden comunicar la idea de llibertat. Però ni la pobresa ni la pau ni la llibertat es redueixen a la imatge d'un pobre, d'un colom o d'un automòbil. Les imatges apunten a una realitat el significat de la qual necessita una explicació més elaborada. D'una altra banda, com deia, la imatge descontextualitza en el sentit que no deixa veure o no fa explícita tota l'àrea a la qual pertany la idea en qüestió. Un exemple de la descontextualització a què em refereixo és la informació sobre actes violents arran d'una manifestació. Diferents anàlisis que s'han fet sobre el tractament informatiu de la tristament cèlebre manifestació de Sants de fa poc més d'un any denuncien precisament la descontextualització d'unes imatges que fixen l'objectiu en uns quants joves escridassant i tirant pedres, en uns vidres trencats i uns contenidors escampats per terra. Tot plegat transmet una impressió de vandalisme i de batalla campal poc fidel a la complexa totalitat dels fets. Com diu Pierre Bourdieu, la imatge és una mena de fast

food cultural, que aniquila tant la capacitat d'abstracció com la capacitat de judici.

Ara bé, el més preocupant des del punt de vista de l'ètica és que les imatges realment interessants, les que atreuen l'audiència amb un magnetisme especial, són les imatges de persones. Persones que, com sabem, tenen uns drets, són propietàries de la seva imatge: tenen dret a preservar-la precisament de totes aquelles utilitzacions que no hagin estat prèviament acceptades per la persona en qüestió. El dret a la intimitat i a la pròpia imatge és, de fet, un dels límits constitucionals tant de la llibertat d'expressió com del dret a la informació. La llibertat individual, com escrigué magistralment Stuart Mill, només té un límit que és el dany als altres. Ho podem fer tot, àdhuc fer-nos mal a nosaltres mateixos; només per evitar fer mal als altres es justifica la limitació de la llibertat per part dels poders públics o de les lleis. És el que enuncien l'article 20.4 de la Constitució, l'article 9è del Codi deontològic del Col·legi de Periodistes de Catalunya, així com la Llei de protecció del dret a l'honor, a la intimitat personal i familiar i a la pròpia imatge.

El que ens preguntem davant de tota aquesta regulació és per què els principis, les normes o les lleis no tenen prou força per a constreynir-nos a actuar com cal. Per què sembla tant difícil aplicar correctament les lleis que tenim i més especialment aquelles que limiten la llibertat d'expressió. Cada cop que es produeix una tragèdia amb víctimes, ens sentim insatisfets, quan no obertament disconformes, amb la manera com ha estat tractada la tragèdia. I el problema gairebé sempre el plantegen les imatges, no les paraules. Les paraules poden ser ambigües, però la fotografia és clara. No costa trobar exemples del que dic: la imatge d'una dona morta al carrer pel cop d'un tros de façana, el suïcidi d'un polític davant la televisió, l'espectacle de cossos desfigurats escampats per terra després d'un accident. El que la llei diu és clar i no sembla interpretable: ningú no té dret a utilitzar la imatge d'una persona sense autorització. Els morts desgraciadament ja no estan en condicions d'autoritzar res, però els familiars sí que poden fer-ho. Perquè, hi ha quelcom més íntim que la pròpia mort? La fotografia d'un cadàver, més encara si la mort ha estat violenta, no és una vulneració indiscutible del dret a la intimitat?

La raó generalment adduïda per tal de justificar la representació d'imatges personals és prou coneguda: l'interès públic. Un personatge públic té menys dret a la intimitat que qualsevol de nosaltres. També les seves tragèdies produeixen més interès, siguin personals o no ho siguin. No entraré ara en el tema de la intimitat dels personatges públics que ens duria massa lluny i ens apartaria del nostre objectiu, si bé aquesta és una qüestió molt mal resolta i que mostra la incapacitat de discernir què és interès públic i què no ho és. Només cal esmentar el cas de la mort de la princesa Diana de Gal·les i el debat posterior sobre la pertinença de les informacions donades. Un altre aspecte d'interès públic que justificaria les representacions de tragèdies personals és veure aquestes representacions com maneres de prevenir tragèdies similars futures. La visió d'un accident en tota la seva crueltat pot resultar eficaç en la prevenció d'ulteriors accidents i beneficiar la societat. Ambdues raons –el personatge públic i la prevenció– tenen, òbviament, un interès públic. Sí però, a qui correspon mesurar-ho i ponderar-ho? Quan i quina imatge d'un personatge públic té realment interès públic i quina credibilitat té l'afirmació que la visió d'accidents prevé d'accidents futurs?

No hi ha respostes ni fórmules generals per a prendre decisions correctes quan ens trobem en la situació d'haver d'escollir. Els juristes que han pensat sobre el tema ens diuen que quan el dret a la informació topa amb altres drets, com el de la intimitat, el primer adopta una posició preferent sobre el segon(1). Per què aquesta posició preferent? No caldria contrarestar la tendència que el dret a la informació passi al davant del dret a la intimitat?

3 A favor de l'autoregulació

Si més no, hi ha una explicació evident de la tendència a preferir el dret a la informació sobre el dret a la intimitat. Consisteix en la prioritat gairebé absoluta que donem a la llibertat i, en especial, a la llibertat d'expressió, de la qual és un subgènere la llibertat d'informació. No vull dir que caldria limitar més la llibertat -de fet ja ho està, de limitada, per la mercantilització de tot, com veurem més endavant-, sinó que cal clarificar què implica i a què compromet ser lliure. Dit d'una altra manera, la llibertat

és indestruïble de la responsabilitat, els drets no són sostenibles sense els seus corresponents deures.

Quan l'interès d'una informació es confon amb la imatge truculenta, morbosa, espectacular o lacrimògena, el que s'està demostrant és que els objectius o les intencions de les informacions es basen en criteris molt pobres. En el tractament de les tragèdies personals passa quelcom molt similar al que succeeix amb els programes televisius dedicats a la infància. Sabem perfectament, perquè tots els estatuts i totes les directives televisives ho prescriuen clarament, que cal protegir la infància. Ara bé, decidir en què consisteix protegir la infància, on hi ha les fronteres del que és permisible o prohibible, no és senzill, ni dirimible en un parell de fórmules. La decisió és finalment una elecció lliure i sempre representa un risc. Sartre deia que buscar en els codis o en les normes la resposta a la indeterminació en què ens trobem quan hem d'escollir és un exemple de mala fe. Perquè la decisió hauria de ser de qui l'ha de prendre i de ningú més.

Que la decisió és finalment nostra és el que volem dir quan ens mostrem a favor no de més regulació sinó d'una autoregulació. El que potser no acabem de tenir clar és que l'autoregulació també és regulació: regles que ens imposem nosaltres mateixos, però regles finalment. L'autoregulació comença, efectivament, per l'elaboració i el consens al voltant d'un codi deontològic. Però aquest només és el punt de partença. Després, el codi ha de ser aplicat i, com que les situacions a que cal aplicar-lo són molt complexes, l'aplicació ha d'estar vinculada al debat i al diàleg. Constituir comissions que controlin l'aplicació d'un codi, procurant que estiguin formades per persones tant de dintre com de fora del gremi, em sembla la manera més adequada d'acceptar i assumir les dificultats que comporta prendre decisions justes quan els casos són difícils. L'avaluació externa del que fem és imprescindible per assegurar la mínima imparcialitat que requereix allò que només pot ser entès com un servei públic.

4 La lluita per la competència.

Hi ha una segona raó que explica per què el dret a la intimitat acaba sent secundari al dret a la informació: És la lluita per ser el primer, la necessitat de competir,

molt lligada a la rapidesa i la febrilitat que acompanya l'obtenció de la informació. La informació es dona en el si d'un món tremendament mercantilitzat, on només se salven de les grapes de l'interès econòmic aquelles activitats que no poden ser convertides en mercaderies (la filosofia en seria un bon exemple). Per a poder informar cal tenir a disposició un diari, una ràdio, una televisió, un portal d'internet. Els mitjans de comunicació són empreses que han de subordinar les bones intencions i fins i tot les normes ètiques a la maximització dels beneficis. És, com tothom sap, aquesta constricció la que duu a trobar en la truculència i l'espectacle la manera més simple de captar l'atenció del públic. Finalment, han estat els tabloides i les revistes del cor els que han imposat la seva manera de fer, perquè és la més ràpida i eficaç: la mirada morbosa és fàcil, no cal pensar gaire per fotografiar la sang. La mirada morbosa ven més que la mirada discreta i prudent.

De tota manera, l'anàlisi que es limita a vincular les distorsions de la informació a la mercantilització és tan obvi que resulta trivial, si no hi afegim res més. Ja el jove Marx –que era periodista– alertava contra una llibertat de premsa industrialitzada: «la teva llibertat no és la meva, li diu la premsa a la indústria» observà en els Escrits de joventut. Convé, doncs, ampliar aquest punt emfasitzant un altre aspecte de la competència. Es tracta del que Bourdieu denomina la circulació circular de la informació, una idea interessant, que consisteix en el fet que la competència força els informadors a pensar no tant en els lectors o en l'audiència com en els altres informadors. Copsar la notícia, donar les imatges primer i abans que ningú, és molt més important que donar bé la notícia o triar les imatges adequades. La premsa per ser el capdavanter és el més gran obstacle a la reflexió i a la deliberació que, com digué Aristòtil, haurien de precedir qualsevol decisió.

El tancament de la informació en un cercle –continua dient Bourdieu– és com un joc de miralls que es reflecteixen mútuament i produeixen un formidable efecte de clausura, de tancament mental. El més greu d'aquest fenomen és la pèrdua de contacte amb el món exterior, conseqüència de tot procés endogàmic. Adquireix més importància que faran o diran els altres mitjans, que la informació mateixa. Dit d'una altra manera, es contemplen els fets des

de la perspectiva de la competició o de la competència, però no de la competència professional, sinó de la competència amb i els altres professionals i contra ells. És com l'alumne que estudia no tant per adquirir coneixements, com per treure millor nota que els seus companys: forçosament, l'estratègia i el resultat canviaran, si l'objectiu és també diferent.

Segurament, aquest cercle tancat que ha anat construint l'empresa mediàtica és la condició que menys pot ajudar a modificar les inèrcies i visions estereotipades de les coses. És també l'enemic més gran de la creativitat. Ja fa temps que ens hem adonat que la doctrina liberal segons la qual la competència produeix més qualitat i més pluralitat no és aplicable als mitjans de comunicació i, especialment, a la televisió. Amb la televisió ha passat exactament el contrari del que anuncia el pensament liberal: més competència significa més uniformitat i més banalitat. Una banalitat derivada de la superficialitat de la televisió. La televisió està obligada a entretenir sempre, fins i tot quan informa, condició que inevitablement banalitzava la informació. Si més no, la redueix a pura anècdota. Ara bé, una cosa és la banalització derivada de la simplificació i una altra la banalització derivada d'uns continguts desprovistos d'interès, trivials. No tinc res en contra de la primera banalització, que és la que fa que molta gent rebi una informació que no tindria perquè no són lectors de diaris. No hi ha dubte que és millor una informació banal que cap informació. Sempre podem esperar que la informació superficial i simplificada acabi estimulando la recerca d'informacions més completes.

5 Banalitat i opacitat

El que em sembla més preocupant és la banalització derivada de la manca de notícies realment interessants. Hom ha constatat que als Estats Units la retransmissió de la caiguda del mur de Berlín, amb dos comentaristes de relleu, fou un fracàs, al contrari del que va passar amb l'estudiant xinès davant d'un tanc a la plaça de Tianammen, un esdeveniment espectacular, però molt menys rellevant. És a dir, la imatge provocadora atrau l'audiència; el comentari profund el fa canviar de canal. Ara bé, la pregunta és: a qui correspon determinar l'interès de les notícies

i la manera de transmetre-les perquè cridin l'atenció del públic? La pregunta té una resposta que sembla òbvia: és l'audiència –l'audímetre, per ser més exactes– el que determina l'interès de la notícia. Quan l'interès decau vol dir que la notícia ha de deixar de ser-ho, deixa de ser interessant.

La resposta és, no cal dir-ho, molt poc il·lustrada. Però no hi fa res, ja que la il·lustració avui ens sembla inevitablement despòtica i tendim a excloure-la com a criteri per valorar interès i adequació de la notícia. Ningú no posseeix el saber absolut i, per tant, ningú no té autoritat suficient per determinar quina és la millor informació. A falta d'autoritats transcendents o immanents, el recurs és posar el termòmetre que mesura la temperatura de l'audiència. És el mètode aparentment més democràtic.

Però passa que, si ens entestem en la teoria segons la qual és el públic el que decideix quines són les informacions més valuoses i les imatges més adequades, haurem de concloure que la premsa del cor, la informació esportiva i els diaris sensacionalistes valen més que qualsevol altra mena d'informació. Si els criteris estrictament comercials no ens satisfan, quins altres criteris poden servir-nos, que siguin mínimament objectivables i no conseqüència de l'aplicació implacable d'un despotisme il·lustrat?

En un altre ordre de qüestions, no allunyat del nostre tema, cal remarcar que el tractament informatiu de les tragèdies personals, lluny de respondre a necessitats i interessos de l'audiència o del públic, hi va en contra. Penso en les mitges veritats –per no dir-ne mentides– que structuren la informació d'accidents o errors poc favorables a l'administració o a les organitzacions econòmiques més potents. La foscor i la manca de transparència es converteixen en un requisit assumit, amb complicitat absoluta, per tots els poders en joc. Casos com l'actual de les vaques boges o el de la colza fa uns quants anys mostren la funció que la informació de qualitat podria tenir en una democràcia, però que gairebé mai no té. El que caldria en aquestes situacions és un periodisme d'investigació difícil de portar a la pràctica ja que topa amb múltiples obstacles: el poder polític i econòmic de què els mitjans finalment depenen per a la pròpia subsistència, la necessitat d'anar de pressa i no aturar-se en investigacions, i, segurament, la falta de

formació del professional. Tanmateix, tenim exemples de periodisme d'investigació de qualitat que representen tant el triomf de la llibertat d'expressió com del dret a la informació.

Efectivament, el dret a la informació no significa gaire res si no està vinculat a un deure, que és el servei públic. Dèiem abans que el públic dels mitjans de comunicació és la massa, és a dir, tothom. Cal arribar a tothom i donar una informació per a tothom, no tan sols per a una elit d'intel·lectuals i gent de la cultura. No oblidem que és el públic en general el destinatari del servei que ofereixen els mitjans. Els mitjans de comunicació audiovisual són, per definició, un servei públic, fins i tot els privats. No sols perquè han d'arribar a tothom quantitativament, sinó perquè han de pensar amb tothom qualitativament. És un imperatiu ètic que el responsable d'emetre informatius es preguntï de què s'ha d'informar i com s'ha de fer. Lligat al dret d'informar hi ha un deure que és informar bé. Com que ja hem dit que el que sigui informar bé i respectant les persones no cap en una fórmula, només ens queda conceptualitzar la bona informació com aquella que subordina la imatge, la competència i la independència al deure d'informar i no a l'inrevés. No és un bon servei informatiu el que només es preocupa de les imatges que poden atraure més audiència, no és bona informació la que resulta més competidora perquè guanya els altres mitjans o emissores, ni ho és la informació incapaç de trencar la complicitat amb els interessos partidistes o sectaris.

He començat fent referència a la societat de la informació i del coneixement. Una societat on les informacions són excessives, superficials i massa ràpides. És gairebé impossible aprofundir en cap informació, ja que l'ansia de novetat i de passar pàgina la fa desaparèixer l'endemà mateix. Si la informació és un servei, preguntem-nos: qui serveix? La gent, i en especial els que més ho necessiten, o més aviat serveix els polítics, els diners, la inèrcia informativa? Fa unes setmanes, Arcadi Espada es referia en un article a un assassinat que va tenir lloc ara fa un any, al barri de Gràcia de Barcelona. Lamentava el periodista les dificultats per tornar a evocar una notícia que ja ha deixat de ser-ho, malgrat que el crim en qüestió continua envoltat de l'opacitat més absoluta. Els familiars de la víctima agrairien que alguna ràdio, algun diari

o la televisió es fes ressò de l'angoixa que els envaeix, però, malauradament, dramàticament, aquell crim ha deixat de ser notícia. I la raó és simple: el temps de la notícia ja va passar. La novetat sempre serà més notícia per inútil o trivial que sigui.

Exemples com aquest i els altres amb què he intentat il·lustrar aquestes pàgines posen en dubte la voluntat de servei de la informació i, més concretament, del tractament informatiu de les tragèdies personals. La voluntat de servei, com a exigència dels mitjans de comunicació i en especial de la tasca informativa, és un valor en si mateix, però ho és també pel protagonisme que tenen els mitjans en el procés de socialització. Dic socialització i no educació perquè sé que aquest segon terme produeix un rebuig immediat per part de gairebé tothom, fins i tot d'aquells que són educadors diguem-ne naturals –com els pares– o professionals –com els professors–. La socialització és un procés d'integració de l'infant a la societat on viu, que té diferents etapes. En els primers anys, el nen s'identifica amb el seu entorn més immediat, sense qüestionar-lo: la família, la casa, l'escola, el carrer, són realitats úniques i indiscutibles. A poc a poc, s'anirà adonant que la realitat i el món coneguts podrien ser diferents. La primera visió del món no contempla contingències de cap mena; la segona, sí. Del reconeixement de la contingència deriven el desig i la possibilitat d'escollir i de canviar. L'infant descobreix que els seus pares, la seva casa, els seus amics, la posició social o econòmica que li han tocat, no són els únics possibles, comença a saber que es troba situat en un món jerarquitzat i avaluat, on hi ha gent i coses que valen més o menys, que són preferides o rebutjades. Doncs bé, és sobretot aquest segon procés socialitzador el que avui instrumentalitzen els mitjans de comunicació, ja que a través dels mitjans es configura l'opinió pública que marca o critica l'escala de valors existent. És absurd negar que la televisió contribueix a la socialització de les persones i, especialment, dels joves i la infància. Si més no, proporciona models i maneres de fer que seran assimilats i copiats pels nous periodistes. Diu Popper que el que fa la televisió, ho vulgui o no, està implicat en l'educació de masses, una mena d'educació terriblement poderosa i important. Diguem-ne socialització, si la paraula educació ens

sembla massa gran... L'ésser humà no és quelcom determinat i acabat per una mena d'essència interna que el determina a ser el que arriba a ser. Homo is quommodo omnia, digué Pico della Mirandola. De l'home en podem fer qualsevol cosa: una persona o un monstre. Quan, a través de la informació mostrem la realitat, estem transmetent una visió de les coses, ensenyem a llegir la realitat tot assenyalant la importància i el valor que ha de tenir cada cosa. Per això he començat dient que l'acte d'informar no és un acte senzill: requereix criteris, capacitat de discerniment i, moltes vegades, valentia. **V.C.**

Nota

(1) Cf. Modesto Saavedra, El derecho a la intimidad, pàg.

Bibliografia

- ALSÍUS, Salvador. Ètica i periodisme. Pòrtic, Barcelona, 1998.
Codis ètics del periodisme televisiu. Pòrtic, Barcelona, 1999.
Catorce dudas sobre el periodismo televisivo.
Cims, Barcelona, 1997.
BOURDIEU, Pierre. Sur la télévision. Liber, París, 1996.
CAMPS, Victòria. El malestar de la vida pública
Grijalbo, Barcelona, 1996.
EPSTEIN, Edward J. News from Nowhere. Television and the News.
Random House, Nova York, 1973.
POPPER, Karl R. & Condry, John. Cattiva maestra televisione.
Reset, Milan, 1994.
SAAVEDRA, Modesto. La libertad de expresión en el estado
de derecho. Ariel, Barcelona, 1987.
SARTORI, Giovanni. Homo videns. Taurus, Madrid, 1998.

En quin sentit és un dret la informació?

Josep Maria Terricabras Catedràtic de Filosofia.
Universitat de Girona

■ ¿En qué sentido es un derecho la información?

El autor concentra su reflexión en dos aspectos: el interés por la información y el derecho a la información, y considera las relaciones entre información, conocimiento e interés. El derecho a la información no puede presuponer la lesión de los derechos y de la dignidad de las personas. El autor propone adoptar tres principios morales que son básicos en bioética y que también podrían serlo en una socioética del futuro: el principio de no maleficencia, el de beneficencia y el de autonomía.

■ In what sense do we have a right to information?

The author focuses on two aspects: the interest in information and the right to information. He considers the links between information, knowledge and interest. The right to information should not be prejudicial to the rights and dignity of individuals. He puts forward three moral principles that are essential in bioethics and which could also be fundamental in socioethics in the future: the principle of nonmaleficence, the principle of beneficence and the principle of autonomy.

■ Dans quel sens l'information est-elle un droit ?

L'auteur focalise toute sa réflexion sur deux aspects : l'intérêt pour l'information et le droit à l'information. Il contemple les relations entre l'information, la connaissance et l'intérêt. Le droit à l'information ne peut présupposer la lésion des droits et de la dignité des personnes. Il propose d'adopter trois principes moraux qui sont essentiels en bioéthique et qui pourraient l'être également dans une socio-éthique du futur: le principe de la non médisance, le principe de la bienveillance et le principe de l'autonomie.

Quan es debat sobre el tractament informatiu de les tragèdies personals, fàcilment s'adopten dues posicions extremes: o bé s'està a favor de restringir al màxim la informació amb l'argument que es tracta precisament de tragèdies personals, que no interessin el públic, o bé es defensa, al contrari, que el públic, de fet, sempre té interès per estar informat i que, a més, hi té dret, de manera que com més informació, millor, perquè la informació no s'ha de restringir mai, ni tan sols en els casos personals de tragèdia.

La posició que defensaré a continuació no està a favor de cap d'aquests dos extrems: i és que no estic a favor de restringir la informació sobre la base només de la distinció entre públic i privat, perquè aquesta no és una distinció prou clara i, per tant, si no s'elabora una mica més, no pot servir de criteri per a saber com s'ha d'actuar informativament davant les tragèdies personals; però tampoc no estic a favor d'informar sempre i sense restriccions sobre les tragèdies personals, perquè no comparteixo l'opinió dels que diuen que la informació sempre interessa i, menys encara, que la informació sigui sempre un dret.

En temes com aquest, no és bo anar de pressa; s'ha d'avaluar i matisar. Quan tractem situacions complexes i conflictives, no ens podem orientar en els vells mites teòrics de la precisió i de la certesa absolutes, però és clar que, si volem prendre decisions amb un xic de solidesa i de sentit, tampoc no ens podem conformar amb el recurs a l'arbitrarietat o al caprici, encara que els anomenem «inspiració». Les relacions entre la privadesa personal i la publicitat informativa no troben receptes fàcils, d'aplicació automàtica, sinó que més aviat reclamen aproximacions perspícaces, avaluacions ponderades i judicis matisats. Al capdavall, això és el que fa també tothom, amb relativa naturalitat, en la seva vida quotidiana: perquè, quan no es poden seguir consignes infal·libles i eslògans segurs, gairebé ningú no paralitza les decisions de la seva vida ni les posa en mans de l'atzar, sinó que les pondera de manera reflexiva i temptativa.

Acceptant, doncs, alhora, la dificultat de la tasca i la necessitat d'intentar anàlisis rigoroses, concentraré la meua reflexió sobretot en dos punts: en l'argument de l'interès per la informació –que suposa que la gent sempre té interès a estar informada i que, per tant, com més informació se li doni, millor– i en l'argument del dret a la informació –que no apel·la només a l'interès sinó al dret de tenir informació i que suposa, per tant, que el dret a la informació és constant i inviolable. Repassaré aquests dos arguments per ordre.

1 Sobre l'interès per la informació

En la literatura filosòfica, psicològica i pedagògica és constant i unànime l'afirmació que el coneixement va sempre lligat a l'interès, i això vol dir que el coneixement efectiu, eficaç, d'alguna cosa ha d'anar precedit o acompanyat per l'interès, per les ganes, potser per la necessitat de conèixer aquella cosa. El plantejament és clarament pragmàtic i antiteoricista: defensa la prioritat de l'experiència davant la teoria, sosté que és la situació vital la que empeny a conèixer, la que dona la base necessària per al coneixement. Ara bé, mentre el coneixement efectiu d'una cosa depèn lògicament de (la intensitat de) les ganes de conèixer-la, la informació sobre una cosa, en canvi, és independent del coneixement que es tingui d'aquella cosa o de l'interès que s'hi pugui tenir.

Pel que fa, doncs, a la informació, haurem de subratllar alhora dues coses:

a) Que, si una informació és realment una informació –i no una al·lusió o una insinuació, per exemple–, val per si mateixa, és a dir, és lògicament independent del coneixement o de l'interès que, casualment, pugui suscitar entre els que rebin la informació; i que per tant, sempre hi pot haver raons que moguin algú –per exemple, un periodista, però també un polític o un mestre– a donar una determinada informació encara que sàpiga que, de moment, no suscitarà l'interès que podria suscitar si els destinataris ja disposessin de coneixements o d'interessos sobre la matèria. És aquest caràcter independent de la informació allò que justifica que es pugui i vulgui anar més enllà del nivell d'informació i de coneixements de què ja es disposa. Si la informació no fos quelcom que es pogués afegir a informacions prèvies –fins i tot sense gaire connexió

inicial amb elles–, mai no podríem ampliar els límits dels nostres coneixements i mai no podríem adquirir noves informacions, sinó que ens hauríem de limitar a desenvolupar les antigues. Per tant, la informació és ampliable, fins i tot quan no és subjectivament significativa.

b) Alhora també és veritat que l'acolliment que es doni a aquesta informació per part dels destinataris dependrà no solament de l'habilitat pedagògica de qui presenti la informació sinó també en gran part de l'actitud receptiva dels subjectes que l'acullen, de manera que una mateixa informació pot xocar amb nivells diversos d'interès. El nivell d'interès no depèn només de la mera (i abstracta) voluntat de les persones, sinó també de factors com ara edat, circumstàncies socials i culturals, etc., que són allò que condiciona l'acceptació de noves informacions. A més, les informacions que en algun moment acaben desvetllant algun tipus d'interès –i totes són, en principi, susceptibles de desvetllar-ne– tant poden desvetllar un interès llarg i sostingut –ligat a alguna afició, experiència o circumstància vital– com un interès breu i passatger, que equival a satisfer una curiositat que ràpidament es pot abandonar o pot ser substituïda per una altra. Per tant, la informació és rebuda de manera subjectivament diversa, segons el nivell d'interès en què es troba el subjecte afectat.

Si recollim les dues idees que acabem de subratllar, podem dir que no cal que la informació sigui significativa per a ser difosa, però que la informació només és realment eficaç –passa d'informació a coneixement– si és significativa. En la seva feina, el periodista disposa de molta informació i n'ha de difondre molta. Per arribar a triar la informació més adequada –és a dir, més significativa–, el periodista pot apel·lar –de vegades simultàniament– a tres instàncies de decisió: a la informació que l'empresa que paga el seu treball troba més adequada, a la que el públic que compra el seu treball troba més atractiva o a la que el mateix periodista –per raons que poden ser diverses– troba millor.

Certament, el periodista pot triar la informació que l'empresa ja vol i tria. (Aquí «empresa» tant designa l'agència de notícies que passa i prioritza determinades informacions com el responsable jeràrquic a l'interior de l'empresa, que vetlla alhora per

l'orientació ideològica de la informació i pels bons resultats empresarials.) El periodista, però, també pot triar la informació pensant sobretot en l'acceptació que la informació tindrà per part del públic. Observem que, en tots dos casos, el periodista recorre –de gust o per força– a una instància clarament externa per a triar la informació.

De fet, és cert que els mitjans de comunicació estan atents a l'èxit i a l'audiència, però aquesta no és l'única veritat: si només estiguessin atents a això, no podrien arriscar-se a iniciar mai cap aventura nova –perquè no en podrien saber prèviament l'èxit– i quedarien presoners dels èxits segurs, dels ja experimentats per ells mateixos o per la competència. I és que mai no es pot saber exactament què vol el públic: segons com, ho demana tot –se satisfà amb coses molt variades–, però, segons com, no demana res perquè en les enquestes que se li fan només pot opinar sobre una graella d'opcions tancades. La informació periodística no es dona, doncs, perquè el públic la demana, sinó que el públic la demana perquè es dona. En aquest sentit, les peticions del públic no són la causa de l'oferta periodística habitual, sinó que en són l'efecte. I segons l'efecte provocat, l'oferta periodística efectivament reacciona, varia i es readapta.

També hi ha casos, és clar, en què el periodista no depèn estrictament del parer de l'empresa o del públic, sinó que pot triar ell mateix el tipus d'informació que donarà o, almenys, el to amb què la donarà; en fer-ho, segurament que tindrà també present la línia oficial de la seva empresa o el que podríem anomenar «gust mitjà» del seu públic. En qualsevol cas, com més ampli sigui el públic al qual es dirigeix el periodista, més difuminat, més imprecís i borrós serà el «conjunt d'interessos mitjà» d'aquest públic. I és que un interès molt homogeni pressuposa sempre un públic molt homogeni.

Això significa que el periodista que vol arribar al gran públic no s'ha pas de plantejar un perfil d'auditori gaire definit, més aviat al contrari: ha d'anar cap a un públic poc interessat en determinades qüestions, cap a un públic temàticament desinteressat i al qual pugui atreure justament perquè li ofereix alguna cosa que no pertany al ventall dels seus interessos –ni tan sols de les seves curiositats– habituals. Alguns èxits de

programes d'entreteniment i de temàtica dispersa es basen justament en el principi de donar informació per a desinteressats, per a gent que no vol convertir la informació en coneixement, però que, en canvi, vol consumir informació d'una manera poc implicada i poc compromesa. A aquest públic, li va molt bé la informació variada i poc homogènia, la que no exigeix gaire esforç i és molt evident i passadora per si mateixa.

Quan de vegades es diu, per exemple, que la normalitat no és notícia, però que la raresa o l'anormalitat sí que ho són, s'està pensant, de fet, en aquest tipus de públic, molt nombrós, que no és un públic àvid, però que és, en canvi, un públic entregat, no per interès sinó justament per desinterès, per passivitat, per comoditat. Efectivament, entre el públic desinteressat, les rareses creen més atenció, més curiositat passatgera, que no pas allò que es considera comú o habitual; per dir-ho així, les rareses creen una mena d'intriga xocant que, de fet, sura poca estona i que necessita ser reflatada per alguna altra raresa o anormalitat, que al seu torn en necessitarà una altra, en una cursa sense connexió, sense solta, però també sense fi. (Una cosa semblant passa amb una moto petanera: crida més l'atenció –fins i tot de qui no presta atenció– que no pas una moto silenciosa, perquè trenca més la monotonia; ara bé, un cop ha passat la moto, es torna a la monotonia i s'han d'anar repetint els espetecs de moto, o espetecs d'altra mena, si es vol continuar mantenint un cert nivell de soroll, un cert nivell d'alerta, si es vol guanyar l'atenció d'algú, sobretot si es tracta d'algú que està profundament desinteressat per allò que realment passa.)

Amb aquestes observacions no he pretès pas –no em sembla que es pugui fer– clarificar del tot les intricades relacions que hi ha entre informació, coneixement i interès. Simplement he volgut subratllar, d'una banda, la legitimitat lògica de donar una informació que no respongui a cap coneixement o a cap interès, no solament perquè els coneixements s'amplien i els interessos es fabriquen, sinó també perquè sovint acceptem informacions que no ens interessin gens i a les quals no prestem cap altre interès que el derivat de l'atenció momentània, sense cap més pretensió; d'altra banda també he volgut

assenyalar la responsabilitat que assumeix el periodista –ho vulgui o no– quan dona una informació o altra, atès que pot donar-la o no donar-la, que ho pot fer de moltes maneres i amb resultats previsiblement ben diversos.

1.1 Interès públic i interès privat

Ara bé, si per informar no cal esperar a conèixer –perquè és de fet impossible– el nivell d'interès del destinatari, ¿quins criteris s'han de fer servir per a triar entre informacions, per a donar l'una o l'altra, per a alimentar o crear uns interessos enfront d'uns altres? Ja es veu que aquest és un problema que, en afectar la llibertat de la informació, afecta la responsabilitat amb què s'exerceix aquesta llibertat. ¿Disposem de criteris per decidir el tipus d'informació que s'hauria de donar, quan sabem que se'n poden donar moltes però que no es poden donar totes?

Com que la pluralitat social és un element bàsic d'una democràcia viva, la discussió ideològica actual ja ha abandonat els tòpics rígids sobre la necessitat que els mitjans de comunicació siguin de propietat privada o pública. Avui tothom és conscient que el que s'ha d'evitar és la concentració empresarial –directa o indirecta– en poques mans, que el pluralisme informatiu ve més garantit pel pluralisme empresarial que no pas pel fet mateix que l'empresa sigui de titularitat pública o privada. Superada, doncs, aquesta etapa, i un cop acceptat, de fet, que els mitjans de comunicació estiguin majoritàriament en mans privades, el que s'ha de discutir realment és la funció i el sentit d'aquests mitjans, sobretot s'ha de veure com es posicionen ells respecte a la relació servei privat/servei públic.

Ningú no espera, és clar, que el capital privat s'oblidi del seu origen i creï un mitjà de comunicació amb un sentit absolutament altruista i desinteressat. És obvi que cada mitjà arrossegà les opinions i els projectes de qui el manté i que defensarà les seves posicions ideològiques, tant en el terreny social com en el polític o l'econòmic. Això és el que s'espera del mitjà perquè li és inevitable. El punt més decisiu consisteix a veure si els lligams i compromisos del mitjà de comunicació només li permeten defensar els interessos del seu grup o bé si també el porten a veure's a si mateix com un factor de crítica social, com un quart poder al servei

–públic i social– de la ciutadania i no exclusivament com un grup de pressió al servei d'interessos privats, que segurament també poden ser defensats d'altres maneres.

El fet que els grups periodístics s'inclinin per una cosa o altra –per una cosa més que per l'altra–, el fet que prioritzin determinats objectius –sobretot quan certs valors entren en conflicte– és el que fa variar la seva política informativa, potser no de manera radical, però sí en el grau, en el matís i, doncs, en el to i en l'estratègia que finalment sempre són decisius.

És cert que, en alguns casos, la diferència entre mitjans agressivament ideològics i mitjans respectuosos amb la pluralitat és molt clara i molt gran. En altres casos, la diferència és francament borrosa i pot ser només de matís. Per això, la diferència entre l'interès privat i l'interès públic de la informació no sempre és prou útil com a criteri, senzillament perquè els interessos sovint es toquen.

Ara bé, la distinció entre públic i privat queda enfortida quan, a més de l'interès –de la intenció– de la informació, també es tenen en compte les seves conseqüències. Perquè l'interès resulta sovint abstracte quan es planteja preguntant «Serveix aquesta informació l'interès públic o el privat?»; tot plegat esdevé, en canvi, ben concret quan la pregunta és «Per a qui té conseqüències aquesta informació i quines conseqüències té?», o si es vol «Qui prodest?», és a dir, «qui interessa, qui beneficia, a qui aprofita, aquesta informació?» I en veure a qui aprofita potser també es pot veure qui perjudica i en què.

En abstracte, qualsevol informació pot beneficiar a qualsevol, tot pot tenir interès per a tothom, tot pot beneficiar o perjudicar tothom. En concret, però, no és pas així: hi ha informacions directament beneficioses o directament perjudicials per a determinades persones o grups. I és clar que el periodista o el grup periodístic que dona la informació no està pas al marge del procés informatiu, i també ha de ser inclòs entre aquells que en reben les conseqüències, bones o dolentes. Vull dir que, així com –ja ho he dit– ningú no pot esperar que un mitjà d'informació sempre estigui disposat a donar informacions encara que perjudiquin la seva ideologia o la seva imatge –resultaria, però, molt estimulants que de vegades ho fes–, així tampoc no hauria de ser esperable que un mitjà estigués

disposat a perjudicar els altres amb les seves informacions encara que això el beneficiés, per exemple, econòmicament. Certament, les informacions periodístiques no solament afecten els destinataris sinó també els emissors.

1.2 Tres principis d'ètica

Una informació periodística ha de ser vista sempre com un cas de relacions humanes. I el periodisme és, certament, una activitat que creix i es desenvolupa en el marc de les anomenades ciències socials. Per a guiar-nos moralment en les relacions humanes que entren en joc en qualsevol procés d'informació, em semblaria adequat aplicar tres principis que la bioètica considera bàsics i que una socioètica també hauria d'assumir. Cap dels tres principis no han de ser considerats aïlladament, sinó que es complementen i reforcen.

La prudència moral convida, en primer lloc, a aplicar el principi anomenat de «no maleficència», que s'acostuma a formular així: «la primera cosa, no fer mal» («primum non nocere»). Una interpretació tendenciosa d'aquest principi podria, certament, convidar al desinterès, a la inacció, a la passivitat, adduint que del que es tracta és de no fer mal: ara bé, com que amb la passivitat no solament s'eviten accions perjudicials, sinó que, de fet, es renuncia a actuar, aquesta interpretació del principi podria arribar a ser una manera indirecta de violar-lo, si algú acabés perjudicant un altre –acabés fent-li mal– pel sol fet de romandre passiu, d'abstenir-se d'actuar.

D'aquí que, si es vol assegurar el principi ètic bàsic de no fer mal, ni directament ni indirecta, convé acompanyar i completar el principi amb un altre, anomenat de «beneficència», que diu que s'ha de buscar sempre el bé. Si apliquem al bé allò que, al començament, hem dit de la informació –que és rebuda i interpretada de manera ben diversa, segons els coneixements i els interessos–, haurem de completar encara aquests dos principis amb un tercer, anomenat d'«autonomia» o també «de respecte a les persones»: el principi afirma que qualsevol persona ha de ser respectada en la seva dignitat i en la seva especificitat, és a dir, en la forma específica que en ella pren la seva dignitat. I, certament, la millor manera de respectar l'autonomia d'una persona és tractar-la

–en formulació de Kant– sempre com un fi, mai com un mitjà, mai només com un instrument per a algun altre fi.

La unió dels tres principis morals esmentats –no maleficència, beneficència i autonomia– ens ve a dir que la manipulació, l'engany o el maltractament d'una persona és una indignitat, no justificable per cap altre guany que se'n pugui obtenir. La conjunció d'aquests tres principis ens dona, doncs, el criteri de moralitat informativa que buscàvem: si la informació té com a conseqüència la lesió d'aquest conjunt de principis, la informació ha de ser evitada, independentment del fet que la informació, tendencialment, respongui més a interessos públics o privats.

Certament, la conjunció d'aquests principis modula un determinat estil de resposta moral, que posa la llibertat i la responsabilitat periodístiques no solament al servei d'interessos i projectes sinó, finalment, al servei del bé de les persones, entès aquest bé sobretot com una defensa de la seva autonomia, de la seva dignitat.

1.3 Per exemple

Aquest conjunt de principis permet, és clar, un tractament informatiu molt matisat dels diferents casos en què es posa en públic la intimitat personal. Assenyalaré i comentaré breument tres tipus diferents de casos: a) aquells en què els mitjans de comunicació parlen de la vida privada dels famosos; b) aquells en què l'exposició de la intimitat personal i familiar va indissolublement lligada a la denúncia d'injustícies i delictes; c) aquells, per fi, en què s'informa de detalls personals o íntims d'una persona en ocasió d'una situació conjunturalment desgraciada de la seva vida o de la seva mort.

Els tres tipus de casos són diferents, encara que en tots tres es qüestiona la legitimitat de la intromissió en la intimitat personal. A la llum de les consideracions i dels principis anteriors, vegem on rau l'especificitat de cada cas.

a) La informació atenta i abundant sobre la vida privada dels famosos acaba generant una gran quantitat d'especuladors i grans dosis d'especulació –i, és clar, d'interessos– sobre el tema. Sovint es tracta de notícies fabricades només per a poder ser publicades amb guany a tres bandes: el famós protagonista hi guanya fama i diners; l'empresa

periodística ven més aquell producte i, de rebot, potser algun altre; finalment, hi guanya també el públic addicte que s'entreté amb informacions àgils, volubles, insubstancials, lleugeres, passatgeres, és a dir, artificials i prescindibles. Sovint es tracta d'operacions informatives tan fútils i tan intrascendents, tan exageradament insignificants, que no és gens clar que puguin ofendre la dignitat dels seus protagonistes. Només ho faran quan les operacions informatives, no essent compartides i volgudes pels propis famosos protagonistes, arribin a lesionar la seva intimitat i a perjudicar la seva autonomia. (La qüestió de si s'hauria de protegir moralment i legalment la intimitat de tothom, fins i tot la de les persones que renunciïn lliurement a aquesta intimitat, és un assumpte difícil que requeriria una atenció especial.)

b) Per molt penós que resulti exposar en públic certs detalls escabrosos de la vida privada d'algú, tanmateix quan es fa amb permís de la persona interessada i es fa, a més, per millorar la vida d'aquella persona o la de moltes altres en circumstàncies semblants, llavors d'aquesta publicitat necessària se'n poden esperar raonablement alguns beneficis. Entrarien en aquest capítol, per exemple, les denúncies sobre maltractaments i violència domèstica: tot i que les denúncies periodístiques mateixes representen una certa intromissió en la intimitat personal, tanmateix aquesta intromissió resulta inevitable, perquè necessàriament s'ha de fer públic allò que es denuncia. En tot cas, si el tractament informatiu es fa sense furgar ofensivament en les ferides, pot resultar absolutament justificada la ingerència en la intimitat ja que és també gràcies a ella que la denúncia esdevé efectiva i eficaç.

En casos així, però, s'ha d'insistir en el concepte de «publicitat necessària (o inevitable)», perquè cal evitar sempre l'exposició de detalls que podrien resultar morbosament interessants però que són absolutament irrellevants per a la comprensió del problema, pel fet de tractar-se de dades redundants o bé marginals. Per això no és acceptable –tot i que passa sovint– que un periodista doni detalls –per molt vertaders i contrastats que siguin– sobre, per exemple, agressions sexuals quan es tracta de detalls que no afegixen res a la gravetat dels fets ni a la informació veraç, però en canvi representen una manca de respecte a la intimitat

de la víctima. Per poder denunciar el culpable, sovint s'assenyala amb el dit cap a la víctima. No és just que, després de patir l'agressió del culpable, la víctima encara hagi de patir les agressions del periodista i dels ciutadans que, suposadament, la volen defensar. Quan passa això, la denúncia es transforma en tràgic acarnissament. I és que la informació de denúncia ha de ser continguda, per ajustar-se a l'objectiu buscat, que no és la satisfacció –el plaer– del públic sinó la satisfacció –legal i moral– de la víctima, és a dir, l'inici de reparació de l'ofensa comesa contra ella. Aquí l'aplicació estricta dels tres principis ètics exposats abans resulta especialment important. Si no, en nom de la denúncia de la injustícia, es pot contribuir a la propagació del mal. Certament, la pitjor mena de periodisme és aquella que, en invocar la llibertat de premsa, ni en sap descobrir els límits ni sap respectar la dignitat de les víctimes.

c) El tractament informatiu de tragèdies personals ha de tenir, com sempre, l'objectiu de respectar la dignitat dels afectats, però ho ha de fer amb un to marcadament diferent del que s'ha d'usar en el cas anterior en què hi havia denúncia d'injustícies comeses.

Certament, quan hi ha injustícies pel mig, la defensa de la dignitat de la víctima pot exigir precisament certes intromissions en la seva intimitat agredida i ofesa. En canvi, les tragèdies personals són el resultat de desastres naturals, d'accidents o d'atemptats. Tot i poder tenir aspectes de reivindicació o de denúncia, les tragèdies personals se centren en la situació de desolació i sofriment –sempre inesperat i incompreensible– en què es troben els subjectes víctimes de la tragèdia, així com les persones més properes a ells. En aquests casos, la intimitat ja es posa perillosament al descobert perquè, després de l'accident, l'atemptat o el desastre, les víctimes i les persones més properes a elles no poden dissimular les seves reaccions impulsives, la seva desprotecció física, el seu descontrol psíquic i emocional o algunes de les seves febleses i limitacions.

Es tracta de saber en aquests casos fins a quin punt és lícit aprofitar la situació tràgica per a treure el màxim partit possible de les imatges, les escenes, les opinions i els sentiments dels afectats. Alguns defensen la il·licitud no solament de crear nou material

informatiu a partir de la desgràcia –és a dir, de suscitar situacions i reaccions per poder-ne informar–, sinó fins i tot d'informar del que realment està passant, sense cap afegitó, però també sense dissimular detalls, imatges i circumstàncies, per molt xocants o impressionants que siguin. Es discuteix si és lícit usar la tragèdia personal com a material informatiu que es posa a l'abast de tots els ciutadans, sense saber si els que reben la informació tindran, o no, sentiments de simpatia i solidaritat envers les víctimes. Es tracta de saber, doncs, fins a quin punt és lícit convertir una tragèdia personal en objecte d'inspecció pública i, en darrer terme, en espectacle.

M'ha interessat de comparar el cas de la publicitat de la intimitat dels famosos amb el de denúncia d'una injustícia i el d'una tragèdia personal precisament perquè, en comparar-los, es veu més clarament que són casos que reclamen una actitud moral diferent i, doncs, un tractament professional també diferenciat. La intimitat que els famosos exposen a l'anomenada «premsa rosa» és justament una intimitat per a exhibir. Ells tenen una altra intimitat que no ha de ser confosa amb aquesta i que ha de ser respectada. En canvi, la intimitat que es fa pública com a denúncia és una intimitat per a protegir. Per això s'ha de ser particularment sensible: aquí no hi ha dues intimitats sinó una de sola, i s'ha de tenir ben clar que el que es vol és protegir-la. Finalment, la intimitat de la persona que es troba immersa en una tragèdia personal no és una intimitat ni per a exhibir ni per a protegir sinó que és senzillament una intimitat desprotegida. És a dir, aquí el tractament informatiu no ha de perseguir només la protecció de la intimitat, sinó que ha de buscar sobretot la seva no desprotecció, en uns moments en què per efecte de la tragèdia, les defenses personals i col·lectives estan més baixes. El periodista, doncs, no hauria de provocar res que pogués portar les persones afectades a situacions o manifestacions de major descontrol del que la mateixa tragèdia ja ha originat i, alhora, hauria de procurar minimitzar el descontrol involuntari existent. En aquest sentit, sol·licitar declaracions en directe a persones greument afectades per un xoc o fortament afeblides en la seva estabilitat física i psíquica és, amb altíssima probabilitat, posar aquelles persones en una situació de desprotecció moralment inadmissible.

Com que els mitjans informatius no han pas provocat la tragèdia personal, se senten legitimats per tractar-la amb franquesa, potser sense exagerar-la, però també sense falsos pudors. És sobretot en casos així que alguns volen esborrar la distinció entre privat i públic perquè –diuen–, quan tot ja passa en públic, tot es pot fer públic. Si es tracta d'un argument, és senzillament ridícul. Seria com dir que no hi ha distinció entre «teu» i «meu» perquè tu em pots ensenyar tot el que és teu o perquè jo t'ho puc prendre tot.

Evidentment que, en el cas d'una tragèdia personal, passen «en públic» moltes coses que, en circumstàncies normals, no es produirien potser ni en privat. Ara bé, que les coses passin en públic, no vol dir que ja siguin públiques. Les coses només són públiques quan es fan públiques, no quan passen en públic. I és que, segons com, gairebé tot en la vida passa en públic, en el sentit que pot ser vist, comentat i criticat per algú. Estrictament parlant, només els pensaments –i no tots– no són públics, justament perquè no són alguna cosa que passa sinó que es té. I és que les coses que passen, per definició, sempre passen en públic, ja que podrien ser objecte d'atenció del públic, si n'hi hagués allà en aquell moment. Les coses, doncs, no són públiques quan es fan en públic, quan passen en públic –cosa, per definició, inevitable–, sinó quan es fan públiques.

I és evident que, en el cas de tragèdies personals, els implicats fan el que fan en públic, però no ho estan fent públic de cap manera. Només ho farien realment públic si, podent-ho mantenir discretament per a si mateixos o per a un grup petit, es decidissin a donar-ho a conèixer indiscriminadament. Això és el que fan precisament els famosos que esbomben la seva pretesa intimitat. En les tragèdies personals, però, no hi ha cap decisió d'aquesta mena i no té, doncs, cap sentit dir que els afectats fan públic el que els passa. En aquelles circumstàncies, que el que passa es faci públic o no depèn només de qui està en condicions de prendre'n la decisió, a saber, el periodista que per això mateix n'ha d'assumir l'única responsabilitat.

Llavors, però, la qüestió no és si tot es pot fer públic –perquè, evidentment, es pot fer–, sinó què s'ha de fer públic i amb quins criteris. Recordant el que ja he dit abans, la decisió periodística hauria de combinar aquí el respecte a la dignitat de les persones afectades amb

una bona resposta a la pregunta sobre les conseqüències de la publicitat, és a dir, sobre qui interessa, qui beneficia, que determinades imatges, opinions o situacions es facin públiques. En aquest punt, el respecte a la privadesa no es basa només en el respecte que es té als privats, no es fa només en nom de l'interès privat, sinó també precisament en nom de l'interès públic. I és que són especialment respectuosos amb la privadesa aquells que saben que només s'ha de fer públic allò que tindrà conseqüències beneficioses potser per als privats, però segurament per a molts més.

Les meves consideracions fins ara s'han basat en el major o menor interès que hi pot haver per a donar una determinada informació, interès que pot no ser ni concordant ni unànim, i que sempre hauria d'estar subjecte a criteris de responsabilitat. És hora ja que entri, ni que sigui més breument, en un altre tipus d'argumentació, aquell que, superant la idea de l'interès, opina que el ciutadà sempre té dret a estar informat, més enllà de qualsevol consideració de conveniència o de prudència.

2. Sobre el dret a la informació

Pel que acabo de dir, ja es veu que nego que es pugui tenir dret il·limitat a la informació: no em sembla, per exemple, que es pugui tenir dret a informacions que pressuposin la lesió dels drets i de la dignitat d'altres persones.

2.1 Dret i poder

Sovint parlem dels drets amb molt poca precaució. És cert que hi ha un lligam entre dret i poder, però això no ens ha de portar a confondre les dues coses. Tanmateix, hi ha qui accepta aquesta màxima: «si ho puc fer o ho puc obtenir, hi tinc dret». La màxima és, òbviament, errònia. Tots hem fet repetidament una doble experiència: la de veure que es reconeixen drets que no s'apliquen –es tenen drets sense poder– i la de veure que hi ha qui exerceix un poder al qual no creiem que tingui dret –es té poder sense dret. En el primer cas, hi ha una llei que, de fet, és buida, perquè no té força; en el segon en canvi, la força, el poder, no estan emparats per la llei.

La dissonància entre llei i poder és bastant més complexa del que sembla. Perquè no n'hi ha prou de

declarar, en abstracte, la superioritat de la llei sobre el poder o, dit d'una altra manera, no n'hi ha prou de declarar la superioritat del poder de la llei per sobre de la llei del poder: al capdavall, per fer i desfer lleis –en règims democràtics o autoritaris– cal tenir poder. Vull dir que, de poders, també n'hi ha de moltes menes i no són pas tots tan dolents com ens pot fer arribar a pensar una concepció hipòcrita i mel·líflua de la moral. Les tensions, doncs, que històricament es donen entre el dret i el poder no es resolen pas decantant-se, per principi i en abstracte, a favor de l'un i en contra de l'altre, sinó examinant bé cada cas i veient de quina banda està la legitimitat. I és que la tensió entre el dret i el poder no és estrictament legal sinó també moral.

Quan això ens ho plantejem en relació amb els mitjans de comunicació en una democràcia., ens hem de fer la pregunta: quins drets tenen els mitjans de comunicació i quins poders? Perquè la informació dóna, certament, poder. Ara bé, qui té el poder de difondre informació, ¿té també sempre el dret de fer-ho? I tenen els ciutadans el dret d'exigir informació a qui els en pot donar, a saber, als mitjans de comunicació?

2.2 Informació per activa i per passiva

La Declaració Universal de Drets Humans, del 1948, ens pot ajudar a plantejar bé el problema: la Declaració conté dos articles relacionats amb la nostra reflexió, en un dels quals apareix expressament el terme «informació». En efecte, l'article 12 de la Declaració protegeix la vida privada, així com la família, el domicili i la correspondència contra qualsevol «interferència arbitrària», és a dir, contra qualsevol interferència que no estigui subjecta al dret democràtic. És, però, l'article 19 el que fa referència expressa a la informació, i ho fa, em sembla, en termes molt adequats: l'article parla del dret de llibertat d'opinió i d'expressió, i diu que aquest dret «inclou la llibertat de sostenir opinions sense cap interferència, així com de buscar, rebre i donar informació i idees per qualsevol mitjà i sense tenir en compte les fronteres».

És interessant que la Declaració lligui el dret a una informació lliure amb el dret bàsic d'opinió i d'expressió, perquè amb això està subratllant el caràcter actiu de la informació, és a dir, que la informació està al servei de la llibertat del ciutadà.

Sovint, però, aquest punt tan important no és prou tingut en compte en la discussió que es fa del tema des dels mitjans de comunicació. I és que aquests acostumen a invertir, a favor seu, la relació que haurien de tenir amb els ciutadans usuaris. Perquè, quan diem que tenim «dret a la informació», de què parlem i de qui parlem?: ¿parlem del dret d'estar informat que té el ciutadà per fer efectius els seus drets –en el sentit de la Declaració–, o bé parlem del dret d'informar que tenen els mitjans de comunicació per realitzar els seus objectius? Ara potser es vulgui respondre que, de fet, parlem de tots dos drets, perquè les dues lectures que permet l'expressió «dret a la informació» no són incompatibles. Certament, no ho són, però això no vol pas dir que no ens hàgim de decidir a favor d'una de les dues interpretacions, que no hàgim de preferir l'una a l'altra, ja que és crucial que decidim com estan coordinats aquests dos drets, és a dir, quin és prioritari i quin és subordinat. D'aquesta decisió, se'n derivaran conseqüències importants tant per a la pràctica periodística com per a la mateixa comprensió dels drets ciutadans.

I és que si acceptem que el dret prioritari és el que té el ciutadà a estar informat, llavors els mitjans de comunicació hauran de satisfer aquest dret aportant no les informacions que ells vulguin o que més els convinguin sinó aquelles que puguin servir millor els interessos ciutadans. En canvi, si el dret prioritari que s'ha de preservar és el dret que tenen els mitjans d'informar, llavors el dret quedarà garantit mentre no es posin impediments ni traves a la difusió de la informació, independentment que els ciutadans treguin més o menys partit de la informació que circula.

Sembla clar que l'opinió majoritària es decanta avui per protegir el dret a informar dels mitjans de comunicació; llavors, de l'habilitat, la sensibilitat i l'esperit comercial d'aquests mitjans, se n'espera que sabran oferir aquelles informacions que realment interessin, afectin i ajudin els ciutadans. Em temo, però, que aquesta opció posa en el centre la informació més que no pas la persona informada. Així s'explica que s'arribin a donar tantes informacions inútils –sense destinatari previst ni previsible–, que hi hagi tanta inflació informativa o que, en temps de màxima informació, sigui possible que molts ciutadans

estiguin molt desinformatos en qüestions ben bàsiques o potencialment rellevants per a la seva vida diària.

Personalment, m'inclino per l'altra opció, per la que pensa que és prioritària la informació del ciutadà, és a dir, que aquest estigui informat. Observem que això que gramaticalment sembla una forma passiva d'informació («estar informat») és la forma democràticament més activa –més en línia amb el que demana la Declaració de l'ONU–, justament perquè estar informat un mateix –i no acontentar-se amb el fet que n'estiguin els altres o que hi hagi agències amb moltíssima informació– és allò que possibilita la reacció activa, l'actitud de cooperació o d'autodefensa, en una paraula, la capacitat de maniobra democràtica del ciutadà.

De fet, és amb aquest objectiu de servei al ciutadà i de defensa del seu poder democràtic que els mitjans de comunicació han reclamat, des del seu origen, llibertat de moviments i independència respecte als poders de torn. La veritat és que aquestes llibertat i independència adquireixen molt més sentit democràtic quan es posen al servei dels ciutadans, del pluralisme ciutadà, que no pas quan només reivindiquen una plataforma d'audiència i de poder propis, al servei del grup que hagi creat el mitjà. I és que el mitjà no hauria de ser sinó això: un mitjà, el fi del qual no és ell mateix, sinó la societat.

En la interpretació defensada aquí del «dret a la informació», qui té realment aquest dret és el ciutadà, que té dret a estar informat i que, quan n'està, té més poder que abans. El periodista, en canvi, és el que té poder d'informar: davant els poders de torn, ha de reivindicar el dret de tenir aquest poder, però després ja no el pot exercir com un dret que li permet de fer el que vulgui sinó com una responsabilitat envers el destinatari real del seu poder: el ciutadà.

Tot i que és cert, doncs, que el periodista ha de tenir dret –possibilitat, llibertat, poder– d'informar, aquest és un dret que només té sentit perquè el ciutadà té dret d'estar informat. Per la seva banda, el ciutadà rep informació –i amb ella, poder–, gràcies al poder d'informar del periodista. Així, el dret ciutadà d'estar informat dóna dret al periodista a informar-lo, però el poder d'informar del periodista dóna poder al ciutadà que s'informa. Aquesta és la relació estreta que s'estableix entre periodista i usuari, relació de complicitat que no es dóna quan es privilegien

la informació i el periodista: llavors el ciutadà depèn del sentit paternalista del periodista, que només ha de respondre del que fa davant la seva consciència, com qui diu «davant Déu i la història».

2.3 La informació responsable

Si la informació ha d'ajudar el ciutadà, ja es veu que difícilment es podrà parlar d'una informació necessària. En quin sentit seria necessària una informació, vull dir, per a qui ho seria i en quin context? Més aviat sembla que hauriem de parlar d'una informació convenient. Però també aquesta denominació resulta ara sospitosa: i és que, si es vol evitar el paternalisme periodístic i si s'accepta el principi d'autonomia, qui decidirà la conveniència d'una informació, sobretot qui decidirà la conveniència de donar-la?

Atesa la peculiar complicitat del periodista amb el ciutadà, potser seria millor parlar d'informació responsable, en el doble sentit de «responsable»: d'una banda, seria la informació de la qual el periodista pot respondre, perquè és veraç, és clara i és oberta, és a dir, no és presentada dogmàticament, sinó amb consideració de les limitacions de la informació o de la notícia, i amb respecte cap a informacions alternatives o complementàries; d'altra banda, seria la informació a la qual el ciutadà pot respondre, perquè pot ser entesa, pot ser assumida i no deixa indefens i sense capacitat de reacció, sinó que contribueix a l'autonomia de criteri i d'acció personals. La informació responsable seria, doncs, finalment aquella a la qual el ciutadà té dret, perquè és la informació que efectivament l'ajuda –segons el principi de beneficència– en la seva autonomia personal o, encara més, aquella que, si no existís, el perjudicaria –contradient el principi de no maleficència.

Tornem ara breument al cas del tractament informatiu de les tragèdies personals. També en aquests casos la informació haurà de ser responsable, amb una responsabilitat major sobretot envers les persones afectades i les persones més properes a elles. En general, no es pot pas dir que la informació d'una tragèdia personal sigui d'interès general, però si ho fos –perquè els interessos, ja ho he dit, són difusos i barrejats–, no es podria pas dir que la ciutadania en general tindria dret a exigir tota la informació possible del fet.

No ens cal estar informats de tot el que passa, senzillament perquè passa, pel sol fet de passar. De la constatació –correcta– que, per a resoldre un problema, un conflicte, convé conèixer bé els fets, no se n'ha pas de concloure –incorrectament– que sempre és bo conèixer els fets de qualsevol esdeveniment que es produeix. Fins i tot els periodistes que accepten que res no és sagrat, acaben –paradoxalment– assumint sovint que els fets ho són. Els fets, però, que afecten gravíssimament altres persones i que, a nosaltres, només ens afecten com a espectadors, són fets que s'han de tractar amb molta cura, perquè es mouen a dos nivells diferents: el nivell dels afectats i el nivell dels curiosos. Als afectats, convertir-se en notícia tràgica els pot reportar algun sofriment innecessari, entre altres coses perquè les notícies quan circulen poden generar nous fets, noves notícies, sempre imprevisibles, sovint indesitjables. Als curiosos, la notícia només els servirà per a entretenir la seva curiositat, però no per a satisfer-la, perquè la curiositat del desinteressat –ho hem vist abans– és, per definició, insaciable.

Si sovint no resulta gaire fàcil decidir-se per un tractament informatiu responsable, ho resulta molt menys quan es tracta de casos de tragèdia personal. En casos així s'han de tenir en compte, alhora, el respecte a la dignitat de les persones, la prudència moral i el sentit d'oportunitat professional. El que és ben clar és que, si hi ha algun dret a rebre informació de la tragèdia –pel fet de ser quelcom, per exemple, que commociona tota una comunitat–, la informació ha de quedar al nivell dels fets òbviament tràgics, sense traspasar la frontera –certament tènue– que separa l'experiència tràgica de l'espectacle lacrimogen.

Molts destinataris de la informació seran –com hem vist al començament– espectadors desinteressats: la informació ha d'aspirar a confrontar l'espectador amb els fets per convidar-lo a la reflexió i, si cal, a la reacció. No em sembla que s'hagin d'exposar a tothom les emocions que les víctimes dels fets experimenten: si es fa, s'enforteix segurament la curiositat de l'espectador, però, en canvi, difícilment es reforça, als ulls de l'espectador, la dignitat de la víctima; se'n reforça la misèria, l'estat de necessitat i s'apel·la potser a la compassió, però el mitjà audiovisual s'identifica tant amb allò presentat

que la mateixa víctima apareix com un mitjà, potser com un mitjà de commiseració i no solament d'entreteniment, però, al capdavant com un mitjà i no com un fi, com quelcom que pot ser usat, no com una dignitat que ha de ser respectada.

En aquest sentit, l'espectador no té dret a reclamar un tractament exhaustiu i espectacular de les tragèdies personals; més encara, oferir-li una informació així seria oferir-li una informació literalment irresponsable: irresponsable per part del periodista que hauria de respondre davant de la víctima pel fet d'haver-la usat en benefici propi; irresponsable per part de l'espectador que només pot donar una resposta adequada als fets que constitueixen la tragèdia

–per exemple, oferint recursos o col·laboració–, però que no pot donar cap resposta adequada a la vivència personal de la tragèdia. Qualsevol intent de resposta –fins i tot ben intencionada– al nivell de la vivència, per part de l'usuari o de l'espectador, resultaria un intent fútil, dislocat, irrellevant o incomprensible.

Les tragèdies personals no són solament tragèdies que, casualment, passen a certes persones, sinó que són esdeveniments personalment tràgics. En aquests casos, la informació que és inadequada només provoca respostes inflades però buides. I se sap que la informació és inadequada, justament perquè la resposta ha estat buida. **J-M.T.**

Llei 2/2000, de 4 de maig, del Consell de l'Audiovisual de Catalunya.

El President de la Generalitat de Catalunya

Sia notori a tots els ciutadans que el Parlament de Catalunya ha aprovat i jo, en nom del Rei i d'acord amb el que estableix l'article 33.2 de l'Estatut d'autonomia de Catalunya, promulgo la següent

LLEI Preàmbul

La Llei 8/1996, de 5 de juliol, de regulació de la programació audiovisual distribuïda per cable, va crear el Consell Audiovisual de Catalunya, com a òrgan assessor del Govern de la Generalitat i com a òrgan d'instància que vetllés per l'objectivitat i la transparència de la programació audiovisual, amb la pretensió que es convertís en un referent social de prestigi que permetés a la societat catalana dotar-se d'un instrument que convertís la ràdio i la televisió en autèntics mitjans d'informació, formació i entreteniment adaptats a les seves necessitats.

L'experiència assolida durant aquests anys de funcionament pel Consell Audiovisual de Catalunya ha demostrat que, tot i haver complert a bastament els objectius que es proposava en el marc de la Llei 8/1996, s'hi han revelat mancances que, tenint en compte, a més, les experiències de la resta d'òrgans reguladors presents a tot Europa, n'aconsellen una revisió. Les noves tecnologies presents en la societat europea, i, per tant, també en la catalana, i l'evolució i l'expansió constants que tenen en tots els nivells socials signifiquen nous reptes per als governs que s'expressen en el si de la Unió Europea, amb una preocupació creixent per la regulació de l'espai dels mitjans de comunicació, que combini la llibertat i la pluralitat amb la responsabilitat pròpia dels mitjans.

És en aquest sentit que el Parlament de Catalunya ha acordat de promoure una nova legislació sobre l'audiovisual, la primera fase de la qual és la promulgació d'una nova llei específica del Consell de l'Audiovisual de Catalunya, que, des de l'experiència adquirida aquests anys i a partir de la voluntat d'avançar en la configuració normativa pròpia, és definit com un òrgan independent amb competències reguladores i sancionadores sobre els continguts del sector audiovisual a Catalunya, entès aquest des dels diversos i variats formats i vies de transmissió de so i imatge que la tecnologia actual permet a l'hora de difondre emissions informatives i de programació televisives, radiofòniques i per Internet. El Consell Audiovisual de Catalunya esdevé, així, autoritat audiovisual de Catalunya i l'encarregat de vetllar pel compliment de la legislació i les directives de les diverses administracions que hi tenen competències, des de les europees fins a la catalana, i també és l'encarregat de vetllar pel pluralisme intern i extern dels mitjans, l'honestedat informativa, el compliment de la missió de servei públic dels mitjans dependents de les diverses administracions i la diversitat accionarial dels mitjans privats.

Cal recordar la importància, per a totes les societats democràtiques, que hi hagi un ampli ventall de mitjans de comunicació independents i autònoms que permetin

reflectir la diversitat d'idees i opinions, i el paper cabdal que aquests juguen en les societats democràtiques modernes. Cal assenyalar, també, que per tal de garantir que hi hagi una diversitat de mitjans independents i autònoms, és essencial establir una regulació assenyada en el sector, per tal d'assegurar-ne la llibertat, tot establint un equilibri entre aquesta llibertat i els altres drets i interessos igualment legítims.

Article 1

Naturalesa i finalitats

1 El Consell de l'Audiovisual de Catalunya és un ens públic de caràcter institucional que, com a autoritat independent dotada de personalitat jurídica pròpia i plena capacitat d'obrar, tant en l'àmbit públic com en el privat, actua amb plena independència de les administracions públiques en l'exercici de les seves funcions. El Consell, que té autonomia orgànica i funcional, es regeix pel que disposa aquesta Llei, per les disposicions que la desenvolupen i pel seu estatut orgànic i de funcionament.

2 El Consell, en el marc de les competències de la Generalitat, vetlla pel respecte dels drets i les llibertats que, en l'àmbit dels mitjans de comunicació audiovisual de radiodifusió sonora, televisió i qualsevol altre sistema de transmissió de so o imatge, són reconeguts en la Constitució i en l'Estatut d'autonomia, i, especialment, garanteix el compliment de la normativa reguladora de la programació i la publicitat, ide les condicions de les concessions, i també el compliment de l'eficàcia i l'observança de la normativa europea i dels tractats internacionals relatius a aquesta matèria. El Consell vetlla, així mateix, pel pluralisme polític, religiós, social, lingüístic i cultural en el conjunt del sistema audiovisual a Catalunya, vetlla per la neutralitat i l'honestedat informatives, i preserva el compliment de les normes relatives a l'ús de la llengua catalana i l'impuls de l'aranès.

Article 2

Àmbit d'actuació

El Consell de l'Audiovisual de Catalunya exerceix les seves funcions en l'àmbit de la comunicació audiovisual directament gestionada per la Generalitat o en règim de concessió o d'habilitació, sigui quina sigui la forma d'emissió i la tecnologia emprades, i també en els supòsits en què s'efectuïn emissions específiques per a Catalunya i en els altres que, per aplicació de la normativa vigent, restin sotmesos a l'àmbit de gestió i tutela de la Generalitat.

Article 3

Règim jurídic

1 El règim dels actes del Consell de l'Audiovisual de Catalunya, i sens perjudici del que disposa aquesta Llei, és sotmès a la legislació reguladora del règim jurídic de les administracions públiques i del procediment administratiu comú, i també a la resta de legislació aplicable en matèria de règim dels actes i de funcionament de les administracions públiques.

2 El Consell gaudeix de reserva de noms, dels beneficis, de les exempcions i de les franquícies de qualsevol naturalesa que la legislació atribueix a l'Administració de la Generalitat.

3 El Consell es relaciona, en cada cas, amb el departament de la Generalitat que correspongui.

4 Els actes del Consell posen fi a la via administrativa i són susceptibles de recurs davant la jurisdicció contenciosa administrativa.

Article 4

Composició

1 El Consell de l'Audiovisual de Catalunya és integrat per deu membres, nou dels quals són elegits pel Parlament, a proposta, com a mínim, de tres grups parlamentaris, per una majoria de dos terços. L'altre membre, que n'és el president o presidenta, és proposat i nomenat pel Govern després d'escoltar l'opinió majoritària dels nou membres elegits pel Parlament.

2 Els membres del Consell són escollits d'entre persones de prestigi reconegut i contrastat i amb experiència professional en el sector audiovisual, i que ofereixen garanties plenes d'independència.

Article 5

Durada del mandat dels membres

1 El càrrec de la presidència del Consell s'ha de renovar cada sis anys. La durada del mandat de la resta de membres és de sis anys, i cada dos anys se n'ha de fer la renovació parcial d'un terç. En tot cas, cap dels membres del Consell no pot renovar el mandat.

2 En cas de vacant sobrevinguda abans de sis mesos de l'acabament del mandat, s'ha de nomenar el nou membre de conformitat amb el que estableix l'apartat 1, el mandat del qual fineix en la data en què hauria acabat el mandat del membre que substitueixi.

Article 6

Estatut personal dels membres del Consell

1 Els membres del Consell de l'Audiovisual de Catalunya tenen dedicació exclusiva, actuen amb plena independència i neutralitat i no estan sotmesos a cap instrucció o indicació en l'exercici de llurs funcions.

2 Els membres del Consell estan subjectes al règim d'incompatibilitats dels alts càrrecs de l'Administració de la Generalitat. La condició de membre del Consell és, així mateix, incompatible amb la condició de membre del Parlament o del Govern, amb l'exercici de qualsevol càrrec d'elecció o designació polítiques, amb el desenvolupament d'activitats en les administracions públiques i amb l'exercici de funcions de direcció o executives en partits polítics, organitzacions sindicals o empresarials.

3 Els membres del Consell no poden tenir directament ni indirectament interessos en empreses audiovisuals, de cinema, de vídeo, de premsa, de publicitat, d'informàtica, de telecomunicacions o d'Internet, ni exercir activitats professionals de cap mena, amb l'única excepció de la docència en l'àmbit dels ensenyaments superior o universitari, si no es presta en règim de dedicació exclusiva. Si un membre es troba en alguna de les incompatibilitats especificades per aquest apartat, disposa de tres mesos per a adequar la seva situació al que estableix aquesta Llei.

Article 7

Pèrdua de la condició de membre del Consell

Els membres del Consell de l'Audiovisual de Catalunya són nomenats de manera irrevocable i cessen únicament per alguna de les causes següents:

a L'expiració del termini del mandat.

b La renúncia o el traspàs.

c La incapacitat permanent per a l'exercici del càrrec, la incompatibilitat sobrevinguda o la inhabilitació per a l'exercici de càrrecs públics.

d La condemna en sentència ferma per delictes dolós.

Article 8

Règim de funcionament

- 1 L'òrgan de govern i de decisió del Consell de l'Audiovisual de Catalunya és el Ple del Consell, format pel president o presidenta i els consellers.
- 2 El president o presidenta té la representació legal del Consell i té les facultats de convocar i presidir les reunions del Ple del Consell. Sens perjudici de les facultats del president o presidenta, el Ple del Consell ha d'ésser convocat si així ho sol·liciten un mínim de cinc dels seus membres.
- 3 Perquè el Ple del Consell és constitueixi vàlidament s'ha de comptar amb la presència mínima de sis membres. Totes les decisions del Consell s'han de prendre en el Ple, i es requereix el vot favorable de la majoria absoluta dels seus membres per a aprovar i modificar el Reglament orgànic i de funcionament del Consell, per a aprovar l'avantprojecte de pressupost, per a qualsevol acord relatiu a l'àmbit de les concessions i les habilitacions per a operar, per a imposar sancions molt greus i per a aprovar l'informe anual.
- 4 El president o presidenta del Consell dirimeix els empats en les votacions del Ple, mitjançant un vot de qualitat.

Article 9

Principis d'actuació

L'actuació del Consell de l'Audiovisual de Catalunya i la dels seus membres s'han d'inspirar sempre en el respecte dels principis de llibertat d'expressió, de difusió, de comunicació i d'informació i en la compatibilitat d'aquests principis amb els de pluralisme, neutralitat, honestat informativa i lliure concurrència en el sector de l'audiovisual, vetllant perquè els operadors en llur activitat s'adeqüin al que estableix aquesta Llei i a l'efectivitat de la normativa reguladora en matèria de comunicació audiovisual i de publicitat. El Consell, en les seves funcions reguladores i sancionadores, s'ha d'inspirar en el criteri de proporcionalitat entre les mesures adoptades i les conductes dels operadors i en la promoció de l'autoregulació d'aquests.

Article 10

Funcions del Consell

El Consell de l'Audiovisual de Catalunya, en l'àmbit de la seva actuació, té les funcions següents:

- a) Emetre informe previ pel que fa als projectes i les disposicions de caràcter general relatius al sector audiovisual i llurs eventuais modificacions, i també elaborar informes i dictàmens a iniciativa pròpia o a instància del Parlament o del Govern.
- b) Informar preceptivament sobre la proposta del plec de condicions formulada pel Govern amb caràcter previ a la convocatòria de cada concurs d'adjudicació de concessions.
- c) Informar preceptivament sobre les propostes presentades en els concursos d'atorgament de concessions per a la gestió d'emissores de radiodifusió sonora i de televisió, pel que fa a la composició accionarial dels licitadors, a fi de garantir el pluralisme i la lliure competència en aquest sector, per tal de prevenir situacions de concentració de mitjans i abús de posició dominant. També ha d'informar sobre les peticions de renovació de les concessions, els expedients de modificació de capital social de les empreses titulars de la concessió i els expedients de transmissió de les concessions, amb la mateixa finalitat i amb la de vetllar, si escau, perquè els operadors observin i compleixin les condicions de la concessió referents al que estableix la lletra e.

- d) Vetllar pel compliment del que estableix la normativa reguladora del sector de l'audiovisual i per la indemnitat dels principis que la informen, i, en particular, assegurar l'observança dels principis de pluralisme polític, social, religiós, cultural i de pensament.
- e) Vetllar per la pluralitat lingüística i cultural en el conjunt del sistema audiovisual a Catalunya i, en particular, pel compliment de la legislació relativa a la preservació i la normalització de la llengua i la cultura catalanes i de l'aranès.
- f) Adoptar instruccions generals de caràcter vinculant adreçades als operadors per tal de garantir el compliment de la legislació vigent en l'àmbit de les seves competències, i també adoptar decisions vinculants per als seus destinataris pel que fa a les queixes formulades pels usuaris dels serveis de comunicació audiovisual.
- g) Incoar i resoldre, en l'àmbit de les seves competències, els corresponents procediments sancionadors per les infraccions de la legislació relativa a audiovisuals i publicitat.
- h) Obtenir dels operadors de serveis de comunicació audiovisual tota la informació que els sigui requerida per a l'exercici de les funcions del Consell.
- i) Promoure l'adopció de normes d'autoregulació del sector audiovisual.
- j) Vetllar pel compliment de la legislació sobre publicitat en tot allò relatiu als continguts i les modalitats de les emissions publicitàries, inclosos el patrocini i la televenda.
- k) Assegurar el compliment i l'observança del que disposa la Llei 8/1995, de 27 de juliol, d'atenció i protecció dels infants i els adolescents i de modificació de la Llei 37/1991, del 30 de desembre, sobre mesures de protecció dels menors desemparats i de l'adopció.
- l) Vetllar, en l'àmbit de les seves competències, pel compliment de la normativa de la Unió Europea, especialment en els àmbits relatius a la televisió sense fronteres, i de la normativa continguda en els tractats internacionals relativa als mitjans de comunicació audiovisual.
- m) Adoptar, en el marc de les atribucions reconegudes per aquesta Llei, les mesures necessàries per a restablir els efectes de la difusió o la introducció en la programació o la publicitat de missatges o continguts que atemptin contra la dignitat humana i el principi d'igualtat, i molt particularment quan aquests missatges o continguts hagin estat difosos en horaris d'audiència de públic infantil o juvenil.
- n) Instar les altres autoritats reguladores o les administracions públiques amb competències en mitjans de comunicació audiovisual les emissions dels quals es difonguin a Catalunya i no restin subjectes a l'autoritat del Consell a promoure l'adopció de les mesures adequades davant les conductes contràries a la legislació relativa a la programació i la publicitat audiovisuals, i també instar el Ministeri Fiscal a actuar en els casos en què les conductes detectades puguin ésser susceptibles de sanció penal.
- o) Disposar el cessament o la rectificació pel que fa a les emissions de publicitat il·lícita o prohibida, de conformitat amb la legislació aplicable i en els supòsits que aquesta estableix.
- p) Aprovar i, si escau, modificar l'Estatut orgànic i de funcionament del Consell.
- q) Garantir el compliment de les missions de servei públic assignades als mitjans de comunicació audiovisual de gestió pública.
- r) Les altres que per llei li siguin atribuïdes.

Article 11

Règim sancionador

El Consell de l'Audiovisual de Catalunya exerceix la potestat sancionadora que les lleis reguladores de la comunicació audiovisual i de la publicitat atorguen a la Generalitat pel que fa a l'àmbit d'actuació i les funcions del Consell establertes per aquesta Llei.

Article 12

Informe anual

El Consell de l'Audiovisual de Catalunya ha d'elaborar anualment un informe sobre la seva actuació i la situació del sistema audiovisual a Catalunya, incloent-hi les propostes i les observacions que calguin per a facilitar el desenvolupament equilibrat del sector. L'informe anual, que ha d'ésser publicat, ha d'ésser lliurat al Parlament per mitjà de la corresponent comissió parlamentària, i també al Govern.

Article 13

Col·laboració amb altres institucions

1 El Govern i l'Administració de la Generalitat han de prestar la col·laboració i l'auxili necessaris al Consell de l'Audiovisual de Catalunya, si així ho exigeixen el compliment de les seves funcions i l'execució dels seus acords, sens perjudici de l'obtenció de l'autorització judicial quan calgui per a executar aquestes resolucions.

2 El Consell pot establir acords de cooperació i col·laboració amb altres autoritats de regulació audiovisual i participar en els organismes corresponents del Consell d'Europa i de la Unió Europea.

Article 14

Personal al servei del Consell

1 El Consell de l'Audiovisual de Catalunya ha de seleccionar el seu propi personal amb subjecció als principis de publicitat, mèrit i capacitat.

2 El personal al servei del Consell que instrueix expedients sancionadors ha de gaudir de la condició de funcionari i, en l'exercici de les seves funcions, té la consideració d'autoritat pública.

3 La vinculació del personal al servei del Consell és de caràcter laboral, llevat de les especificitats que estableix aquest article.

Article 15

Recursos econòmics

1 El Consell de l'Audiovisual de Catalunya, per al seu funcionament, disposa dels recursos econòmics següents:

- a) Les assignacions pressupostàries establertes en el pressupost de la Generalitat.
- b) Els ingressos de dret públic i de dret privat que li corresponguin.
- c) Les contraprestacions derivades dels convenis signats pel Consell.
- d) Els rendiments de les publicacions, dels estudis i de les altres actuacions del Consell.
- e) L'import dels cànon dels títols d'habilitació per a la gestió d'emissores de radiodifusió sonores i de televisió atorgades per la Generalitat, en la proporció que es determini per via reglamentària.

2 El Consell ha d'elaborar i aprovar amb caràcter anual el corresponent avantprojecte de pressupost de funcionament, el qual ha d'ésser tramès al Govern perquè sigui integrat, amb la deguda singularització, en els pressupostos generals de la Generalitat.

3 El control econòmic i financer del Consell s'ha d'exercir de conformitat amb la Llei de finances públiques de la Generalitat.

Primera

Constitució del Consell

Disposicions addicionals

El Consell de l'Audiovisual de Catalunya s'ha de constituir en el termini d'un mes a partir de l'entrada en vigor d'aquesta Llei. Mentre no es constitueixi el nou Consell, continua en les funcions establertes per la Llei 8/1996, de 5 de juliol, el Consell establert per l'article 12 de la dita Llei.

Segona

Concursos d'adjudicació de freqüències

El Consell de l'Audiovisual de Catalunya ha d'exercir les funcions establertes per les lletres b) i c) de l'article 10 en els concursos d'adjudicació de freqüències convocats a partir de la data d'entrada en vigor d'aquesta Llei.

Primera

Renovació parcial del primer Consell

Disposicions transitòries

1 El Reglament orgànic i de funcionament del Consell de l'Audiovisual de Catalunya ha de regular el procediment de les dues primeres renovacions parcials d'entre els nou membres del Consell designats pel Parlament, que s'han de fer el segon i el quart anys d'haver estat constituït el Consell, de conformitat amb el sistema establert per l'article 5 d'aquesta Llei.

2 Els membres cessats en aplicació d'aquesta disposició transitòria, excepcionalment i per una única vegada, poden ésser objecte de nova elecció, per a un nou mandat.

Segona

Determinació de l'àmbit sancionador

Mentre no s'aprovi la llei reguladora de l'audiovisual a Catalunya, pel que fa a les potestats sancionadores del Consell, són aplicables el règim sancionador, la tipificació de les infraccions i la determinació de les sancions establertes per la legislació vigent i, en particular, el que disposen el capítol IV de la Llei 8/1996, de 5 de juliol, de regulació de la programació audiovisual distribuïda per cable; el títol VI del Decret 320/1996, d'1 d'octubre, de regulació del règim jurídic de les televisions locals per ones terrestres; els articles 18.3 i 19 de la Llei 25/1994, de 25 de juliol, d'incorporació de la Directiva 89/552/CEE, en la redacció donada per la Llei 22/1999, de 7 de juny, i l'article 17 de la Llei 41/1995, de 22 de desembre, de televisió local per ones terrestres, llevat del supòsit de revocació de llicències, en què el Consell de l'Audiovisual de Catalunya ha d'informar el Govern perquè disposi en conseqüència.

Disposició derogatòria

Resten derogats els articles 10, 11 i 12 de la Llei 8/1996, de 5 de juliol, de regulació de la programació audiovisual distribuïda per cable.

Disposició final

Aquesta Llei entra en vigor l'endemà d'haver estat publicada en el Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya (DOGC).

Per tant, ordeno que tots els ciutadans als quals sigui d'aplicació aquesta Llei cooperin al seu compliment i que els tribunals i les autoritats als quals pertorqui la facin complir.

Palau de la Generalitat, 4 de maig de 2000
Jordi Pujol, President de la Generalitat de Catalunya
(00.124.029)

Recomanacions del Consell de l'Audiovisual de Catalunya sobre el tractament informatiu de les tragèdies personals

La informació sobre catàstrofes, accidents o tragèdies personals de qualsevol mena situa l'activitat periodística davant d'un repte d'extraordinària complexitat. L'interès sobtat que susciten els episodis tràgics entre tota la població és molt ostensible. El desvetllament de sentiments, des de la solidaritat i la pena compartida fins, de vegades, la morbositat, provoca commoció i reaccions de demanda d'informació molt polaritzades.

S'observen també, inevitablement, episodis d'alteració emocional entre les víctimes, els familiars i altres persones pròximes. I la mateixa urgència de periodistes i altres professionals per fer front a la situació i exercir la seva feina pot acabar de completar un quadre condicionat sovint per l'excepcionalitat, la pressió i la improvisació.

Com a rerefons permanent, mentrestant, es desplega la delimitació poc precisa entre el dret inalienable d'uns a informar i ser informats, i el dret igualment inalienable d'uns altres a veure respectada la seva privadesa, a no sentir envaïda la seva intimitat.

En la informació sobre esdeveniments tràgics els/les periodistes audiovisuals centren l'atenció social i assumeixen una responsabilitat transcendental. Aquesta responsabilitat, però, ha de ser compartida per les empreses periodístiques i les autoritats involucrades en l'esforç de minimitzar els efectes dels desastres. I, tanmateix, en aquesta mena de situacions, malgrat alguns esforços i algunes intervencions meritòries, els professionals no compten amb gaires referents que facilitin l'adopció d'una actitud crítica i rigorosament conscient de l'abast i la repercussió de la seva activitat, més enllà del propi geni, el seu bon sentit o l'experiència acumulada.

En aquestes condicions, és molt difícil bandejar la tendència a l'espectacularització, endegar reflexions que prenguin en consideració que la resposta més ràpida no és generalment la més acurada, o que la víctima d'una tragèdia col·lectiva és una persona i

no pas simple part d'un col·lectiu. Més aviat, apareixen els automatismes i les rutines que poden permetre donar resposta a les exigències tòpiques d'immediatesa, proximitat i exhaustivitat.

O requeriments d'amortització dels recursos i dels efectius desplaçats tot proporcionant més minuts de programació, independentment de la quantitat, la qualitat i la novetat de la informació disponible.

És en els codis deontològics d'alguns col·lectius professionals i en les guies d'orientació d'algunes corporacions de comunicació on trobem propostes concretes per aconseguir l'equilibri entre el dret a la informació i el dret a la privadesa a l'hora de proporcionar informació i imatges sobre els esdeveniments tràgics. Així, el Codi Deontològic subscrit pel Col·legi de Periodistes de Catalunya i el Consell de la Informació de Catalunya estableix específicament, en el punt 9 de la seva declaració de principis, que cal «respectar el dret de les persones a les seves pròpies intimitat i imatge, especialment en casos o esdeveniments que generin situacions d'afflicció o dolor, evitant la intromissió gratuïta i les especulacions innecessàries sobre els seus sentiments i les circumstàncies, sobretot quan les persones afectades ho explicitin». Mentre que, en el punt 6 del mateix codi, s'insta a «reconèixer a les persones individuals i/o jurídiques el seu dret a no proporcionar informació ni respondre preguntes, sense perjudici del deure dels periodistes a atendre el dret dels ciutadans a la informació».

El Consell de l'Audiovisual de Catalunya entén que el tractament que mereix la informació sobre tragèdies ha de prendre com a referència **tres principis inspiradors**:

1 El respecte a la dignitat de les persones, singularment en aquelles circumstàncies en les quals la seva capacitat de decidir lliurement es veu greument limitada.

2 El lliure accés i la lliure difusió de la informació sobre aquells fets o circumstàncies de naturalesa dolorosa que desperten l'interès públic.

3 La cooperació entre autoritats públiques, professionals de la informació i operadors de ràdio i televisió, per garantir la coherència de les respectives intervencions i la vigència dels dos principis anteriors. Amb aquesta orientació, el CAC ha assumit la responsabilitat de promoure el debat i de contribuir a l'adopció de pautes d'autoregulació, per part de mitjans i de professionals, que permetin millorar la qualitat de la informació que reben els ciutadans.

Així, arran del dramàtic accident de Golmayo l'estiu passat, que va provocar la mort de molts joves, i de la incipient reflexió que va suscitar, el CAC va organitzar a Barcelona unes «Jornades sobre el tractament informatiu de les tragèdies personals» els dies 11 i 12 de desembre de 2000. Les «Jornades» van comptar amb la contribució de persones expertes procedents d'àmbits diversos, directius de mitjans, periodistes, juristes i representants de col·lectius i entitats. Aquestes aportacions van afegir-se a la recerca de fonts i documentació a càrrec dels serveis tècnics del CAC i a les participacions trameses mitjançant un fòrum obert a Internet.

Amb l'assistència, doncs, de totes aquestes contribucions, i satisfent el compromís adquirit d'elaborar un document de conclusions, des del **Consell de l'Audiovisual de Catalunya proposem a les autoritats, als mitjans de comunicació i als professionals de la informació audiovisual que prenguin en consideració les recomanacions següents:**

Recomanacions adreçades especialment a les autoritats

1 Cal que les autoritats i els cossos professionals d'intervenció en emergències o catàstrofes (policia, protecció civil, rescat, bombers, etc.), davant d'una tragèdia, assumeixin l'assistència als mitjans de comunicació tot assegurant un tracte diligent i igualitari.

2 Les autoritats han d'establir, entre les seves prioritats d'intervenció en emergències, la previsió de les demandes que l'acompliment de la tasca periodística requereix (delimitar espais, facilitar

l'accés, subministrar informació sobre les investigacions de les causes o els efectes de la tragèdia, les dades provades, l'estat de les víctimes, les precaucions preses i les recomanacions a divulgar).

3 Les autoritats, especialment les polítiques, han d'evitar la sobreactuació i la temptació de protagonisme durant la seva presència al lloc dels accidents o esdeveniments tràgics. Haurien de renunciar a accions com les declaracions rutinàries o la convocatòria explícita de càmeres.

4 Cal utilitzar amb rigor i contenció les declaracions de «dol oficial» per evitar la sobredimensió de la tragèdia als ulls de la ciutadania.

5 Les autoritats i els mitjans de comunicació han d'informar a tota la població que en qualsevol circumstància, i especialment en situació dolosa, les persones tenen el dret de rebutjar les sol·licituds que formulin els mitjans i emparar-se en el seu dret a la intimitat i la privadesa.

Recomanacions adreçades especialment a les empreses audiovisuals

1 Les empreses d'informació audiovisual han de garantir la formació i l'especialització adequades d'aquelles persones en situació laboral d'haver de fer front a la informació de tragèdies. Cal que les empreses tinguin en compte, a més, que el treball d'informació sobre tragèdies o catàstrofes, exercit des de primera línia, pot afectar emocionalment periodistes, càmeres i altres professionals. Una formació especialitzada i una adequada atenció o suport poden evitar riscos i millorar la qualitat del treball i del producte informatiu.

2 Les empreses d'informació audiovisual han d'assegurar una divulgació correcta entre els seus professionals dels drets de les víctimes i els seus familiars en relació als mitjans de comunicació.

3 Convé no incórrer en estratègies de sobreatenció mediàtica de les catàstrofes, excepte quan una informació constant o continuada sigui garantia de poder evitar l'extensió dels efectes tràgics.

4 El sentit de la mesura i les proporcions és fonamental en la política informativa d'un mitjà davant d'un desastre o una tragèdia. Cal evitar

els desplegaments desproporcionats de mitjans, les connexions innecessàries o el mer seguidisme de les autoritats que visiten el lloc o els afectats. També l'efecte acumulatiu de l'ús reiteratiu d'unes mateixes imatges.

5 Sempre que sigui possible, és aconsellable **prescindir d'aquella informació rutinària o supèrflua, que no proporciona valor afegit informatiu o que pot resultar lesiva en la privadesa dels afectats, i substituir-la per intervencions especialitzades** de persones o institucions expertes, segons la naturalesa de cada esdeveniment (en medicina, arquitectura, enginyeria, psicologia, geologia, meteorologia...).

Recomanacions adreçades especialment als professionals de la informació audiovisual

1 Convé tenir present sempre que **no és acceptable formular requeriments a les víctimes en circumstàncies inadequades, quan no disposen d'una efectiva llibertat d'elecció i decisió, o quan poden veure incrementat per qualsevol via el seu patiment.** És imperatiu respectar el seu dret a la privadesa.

2 **Cal evitar**, en general i fins on sigui possible, **de recórrer a la participació de menors.**

3 En el curs de la informació sobre tragèdies **convé donar prioritat a la reducció de les àrees de preocupació de l'audiència** tan de premsa com sigui possible, per disminuir o estalviar l'angoixa de moltes persones. **Proporcionar un esment clar i rigorós de les fonts i una informació detallada i precisa, provada i contrastada**, és la millor manera d'obtenir-ho.

4 Resulta recomanable, en el tractament de les tragèdies, **evitar qualsevol mena d'efectes i recursos que tenen una funció preferentment espectacularitzadora.**

5 Cal procurar que els plans de persones afectades no transgredeixin la seva privadesa. **Incrementar pel zoom la sensació de proximitat de la càmera més enllà de la que s'obtidria per l'observació directa sovint pot vulnerar aquella privadesa.**

6 **No haurien d'obtenir-se ni haurien de ser emesos primers plans o plans curts de persones ferides, en estat de xoc, o en situació de patiment.** En qualsevol cas, mai sense el seu consentiment explícit.

7 **Cal tenir molta cura amb la reutilització d'imatges d'arxiu sobre esdeveniments tràgics** perquè poden evocar sobtadament situacions de patiment intens a moltes persones. Aquestes imatges d'arxiu, en qualsevol cas, haurien de ser preferentment despersonalitzades i no invocar tragèdies particulars si no és imprescindible.

8 Convé **introduir sempre un avís amb prou temps abans de l'emissió d'imatges d'escenes «dures»**, assenyalant-ne clarament les característiques i proporcionant a l'audiència l'oportunitat efectiva de renunciar a la seva contemplació.

9 **La distinció entre la cobertura en directe d'un esdeveniment tràgic, la seva reconstrucció documental (feta amb imatges i so pregravats) o la seva recreació per ficció dramatitzada, ha de ser assenyalada de manera inequívoca** per no induir l'audiència a error.

10 Convé **proporcionar sempre, explícitament, el context de les entrevistes o de les declaracions de testimonis directes o indirectes de les tragèdies** que hagin de ser emeses. Especificant, per exemple, si es tracta de declaracions autoritzades per qui les realitza, si són sol·licitades per la persona afectada o si s'han obtingut mitjançant alguna altra fórmula d'acord.

11 **En determinats casos, cal intervenir sobre les imatges i/o la veu per tal de preservar l'anonimat dels afectats i garantir-ne la privadesa.**

12 Resulta fonamental per no suscitar temors innecessaris **evitar qualsevol mena d'especulació o conjectura** sobre els esdeveniments tràgics, les seves causes o les seves conseqüències.

13 **En cap cas no es poden aventurar relacions de víctimes fins que no es tracti de llistes oficials i comprovades. Cal assegurar també que les persones implicades i els familiars són al corrent de la informació abans de difondre-la.**

14 Convé així mateix extremar la prudència a l'hora de construir discursos i seqüències de causalitat. Especialment és imprescindible **no prejudicar i no incórrer en atribucions de culpabilitat** ni elaborar projeccions de sospita sobre persones (conductors, maquinistes, pilots, etc.).

15 En la informació sobre tragèdies **cal ser particularment amatents amb el lèxic emprat.** Convé evitar adjectius, frases fetes i llocs comuns que

dramatitzin i espectacularitzin innecessàriament el relat d'un esdeveniment i puguin atemorir víctimes, familiars o afectats potencials.

16 Cal extremar la cautela a l'hora d'emetre imatges de videoafeccionats. En qualsevol cas, en la utilització d'imatges pròpies o de tercers sobre tragèdies que afectin persones, **resulta recomanable que les imatges hagin passat per un procés d'edició** i que no siguin emeses directament.

Tanmateix, la no edició de les imatges o l'opció pel directe no eximeixen de les responsabilitats a què al·ludeix aquest document.

17 Les imatges de dolor referides a tragèdies produïdes lluny de l'àmbit immediat de referència dels mitjans que les emeten han de ser usades també amb cura especial evitant de causar, mitjançant flagrants diferències de tracte, **un efecte de banalització del patiment dels «altres»** en contrast amb el patiment de proximitat. Sovint les imatges que reflecteixen la fam, la pobresa o el dolor als països pobres afectats per catàstrofes poden moure a la solidaritat, però en ocasions també poden estereotipar-ne la visió i ocasionar un dany moral.

18 Convé tenir present la dificultat d'assignació ponderada de «gravetat» o d'«interès informatiu» segons el nombre de víctimes, l'estatus, la raça, l'edat... per **no establir comparacions implícites discriminatòries** o lesives per a algunes víctimes o familiars, o qualsevol segment de la ciutadania.

Recomanacions finals adreçades a la consideració general

1 En cas de tragèdia, accident o catàstrofe serà sempre prioritària, no tan sols per a les autoritats sinó també per a les empreses i els professionals dels mitjans de comunicació, atenent al seu bon criteri,

la realització de tasques d'emergència i d'auxili a les víctimes, així com, evidentment, la difusió d'informacions d'urgència que puguin salvar vides o disminuir el risc de la població potencialment en perill.

2 Cal tractar, sempre, els afectats directament o indirectament per alguna tragèdia no tan sols **com a persones dignes del major respecte sinó necessitades d'una atenció i un tracte especialment prudent i escrupulós quant als procediments.**

3 La prèvia notificació als familiars és un element imprescindible, però no suficient, per fer públics els noms de persones involucrades en tragèdies, la seva situació personal, el seu domicili o la població de procedència. Aquesta mena d'informació no sempre és rellevant per a l'audiència i, en ocasions, pot incrementar el patiment. Això hauria de ser tingut en compte tant per les autoritats com per les empreses i els professionals.

4 Cal evitar fins on sigui possible, i com a norma general, el recurs a imatges de víctimes mortes, de fèretres o persones ferides. Sovint aquesta mena d'imatges són emprades com a simple il·lustració i de manera reiterativa. Així mateix, **cal no difondre les imatges de funerals i de celebracions similars sense comptar amb el consentiment explícit dels familiars.** Que un acte d'aquestes característiques es produeixi en un lloc públic no eximeix de protegir la privadesa de les persones afectades.

5 Finalment, el Consell de l'Audiovisual de Catalunya considera que **resultaria d'utilitat**, després d'haver-se produït esdeveniments tràgics, **la celebració de sessions de treball entre les autoritats implicades, els col·lectius i les associacions professionals i els mitjans de comunicació**, per tal d'avaluar la feina feta, extreure'n conclusions, establir models d'actuació i millorar els procediments.

SUMARI

9

■ Presentació

Josep Gifreu

■ Dossier: El tractament informatiu de les tragèdies personals

Accident: atrapats entre el dret a la informació
i el dret a la privadesa

Salvador Alsius

El què i el com de la informació de qualitat

Victòria Camps

En quin sentit és un dret la informació?

Josep Maria Terricabras

Recomanacions del Consell de l'Audiovisual de
Catalunya sobre el tractament informatiu
de les tragèdies personals

■
Llei 2/2000, de 4 de maig, del
Consell de l'Audiovisual de Catalunya

**Consell
de l'Audiovisual
de Catalunya**

Entença 321
08029 Barcelona
Tel. 93 363 25 25
Fax 93 363 24 78
E-mail: audiovisual@correu.gencat.es

 **Generalitat
de Catalunya**

